राजस्व सुधार कार्ययोजना

(REVENUE IMPROVEMENT ACTION PLAN- RIAP)

आर्थिक वर्ष २०७९/०८० - २०८१/०८२

विहादी गाउँपालिका

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

वहाकीठांटी, पर्वत,
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

दस्तावेज/प्रतिवेदन	**राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा**
प्रकाशक	विहादी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय सम्पर्क नम्वर: +९७७-९८५७६५०८७१ इमेल : bihadi.ruralmun@gmail.com
सहयोगी संस्था	गण्डकी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, पोखरा
मिति	असार, २०७९

विषय सूची

क्रसं.	शिर्षक	पेज नम्वर
१.	**परिच्छेद - एक : परिचय**	**५**
१.१.	पृष्ठभूमि	५
१.२.	राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य तथा आवश्यकता	५
१.३.	उद्देश्य	७
१.४.	योजना तर्जूमा वधि तथा प्रक्रिया	७
१.४.१	पहिलो चरणः राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने सम्वन्धी निर्णय र पूर्वतयारीः	७
१.४.२	दोश्रो चरण : कार्ययोजना अभिमुखीकरण कार्यशालागोष्ठीः	७
१.४.३	तेश्रो चरण : तथ्याङ्क/सूचना संकलन	७
१.४.४	चौथो चरण : कार्ययोजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठी	८
१.४.५	पाँचौ चरण : मस्यौदा प्रस्तुतिकरण र सुझाव संकलनका लागि अन्तरक्रिया	८
१.४.६	छैठौ चरण : अन्तिम प्रतिवेदन स्वीकृती र प्रकाशन	९
१.४.७	अन्तिम प्रतिवेदन स्वीकृती र प्रकाशन	९
१.५.	सीमाहरु	९
२.	**परिच्छेद - दुई : गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय**	**११**
२.१.	भौगोलिक अवस्थिति	११
२.२.	राजनीतिक र प्रशासनिक विभाजन	११
२.३.	जनसांख्यिक विवरण	११
२.४.	आर्थिक तथा सामाजिक अवस्था	११
३.	**परिच्छेद - तीन : राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता**	**१२**
३.१	राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानीक तथा कानुनी व्यवस्था	१२
३.२	आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था	१४
३.२.१	सम्भावना तथा चुनौतीहरु	१५
३.३	राजस्व संकलनको प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण	१६
३.३.१	कर राजस्व	१६
३.३.२	गैरकर राजस्व	१८
४.	**परिच्छेद - चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था**	**२१**
४.१.	राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति	२१
४.२.	आय संकलनको संस्थागत क्षमता	२१
४.३.	आन्तरिक आय परिचालन	२१
४.४.	राजस्व परिचालनमा रहेका सवाल	२२
५.	**परिच्छेद - पाँच : राजस्व सुधार कार्ययोजना**	**२३**
५.१.	कर राजस्व सुधार योजना तर्जुमा	२३
५.२.	गैरकर राजस्व सुधार योजना तर्जुमा	२७
५.३.	राजस्व प्रशासन सुधार योजना तर्जुमा	३०

६.	**परिच्छेद - छ : आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण**	**३२**
६.१.	राजस्व प्रक्षेपणको आधार	३२
६.२.	त्रिवर्षीय राजस्व प्रक्षेपण	३३
७.	**परिच्छेद - सात : अपेक्षित नतिजा**	**३६**
८	**परिच्छेद - आठ : अनुगमन तथा मूल्यांकन**	३७
८.१	कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन	३७
	अनुसूचीहरु	३९

तालिका

तालिका नं	शिर्षक	पेज नम्वर
१	स्थानीय तहको संवैधानीक अधिकार क्षेत्र	१२
२	वित्तीय अधिकार क्षेत्र	१३
३	कर राजस्व तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी वर्तमान अवस्था	१५
४	पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण	१५
५	मालपोत वा भुमिकर	१६
६	घरकर वर्गिकरण	१७
७	सम्पत्ति कर : प्राप्त हुन सक्ने अनुमान	१७
८	गैरकर राजस्व परिचालनको अवस्था	१९
९	आन्तरिक आयको विवरण	२१
१०	कर राजस्व सुधार कार्ययोजना	२५
११	गैरकर राजस्व सुधार कार्ययोजना	२८
१२	राजस्व प्रशासन सुधार कार्ययोजना	३१
१३	राजस्व प्रक्षेपणका आधारहरु	३२
१४	त्रिवर्षीय राजस्व प्रक्षेपण : आन्तरिक आय	३३
१५	त्रिवर्षीय राजस्व प्रक्षेपण : बाह्य आय	३४
१६	त्रिवर्षीय राजस्व प्रक्षेपण : आन्तरिक र बाह्य श्रोत	३५

परिच्छेद - एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

संविधान तथा प्रचलित कानूनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय सरकारलाई प्रचलित कानूनको परिधिभित्र रही स्थानीय परिवेस अनुसार कर तथा गैरकर राजश्व पहिचान, परिचालन तथा संकलित राजश्वलाई वितरण गर्ने अधिकार छ। स्थानीय सरकारलाई उपलब्ध राजश्व अधिकारको व्यवस्थित र प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्द नसक्दा स्थानीय तहको बजेट प्रणालीमा आन्तरिक आयको हिस्सा वा योगदान अत्यन्त न्युन रहेको अवस्था छ। यसको मूल कारणहरुमा स्थानीय सरकारको राजश्व संभाव्यता वा क्षमताको अध्ययन, दर, दायरा, मूल्यांकन पद्धति, राजश्व प्रशासन, नीति, कार्यक्रम, लगानी जस्ता विषयहरुमा कुनै अध्ययन वा अनुसन्धान हुन नसक्नुलाई लिइएको छ। यसै विषयवस्तुलाई मध्यनजर गरी हाल स्थानीय सरकारहरु राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने काममा व्यापक रुपमा क्रियाशील रहेको छ। यसै क्रममा विहादी गाउँपालिकाले पनि पालिकाको आन्तरिक राजश्व परिचालन नीति, कार्यक्रम तथा संकलनको अवस्था समेतको तथ्यगत विवेचनालाई आधार मानी आर्थिक वर्ष २०७९/८० देखि २०८१/८२ का लागि गाउपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना आगामी तर्जुमा भएको छ।

आन्तरिक राजस्व अभिवृद्धिका लागि तयार पारिएको यो कार्ययोजना राजस्व सुधार कार्ययोजना दिग्दर्शन २०७६ ले निर्धारण गरेको ढाँचा, विधि, प्रक्रियालाई पालना गरिएको छ। मुलत नेपाल संविधान २०७२, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ र अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ ले स्थानीय तहका लागि व्यवस्था गरे वित्तीय अधिकार क्षेत्रका आधारमा त्रिवर्षीय कार्ययोजना तयार गरिएको छ। कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको वित्तीय नीति कार्यक्रम, लक्ष्य एवं उद्देश्यलाई मनन गरिएको छ र गाउँपालिकाको आफ्नै आर्थिक ऐन र वित्तीय नीति कार्यक्रमलाई आधार मानिएको छ। राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा संघीय अवधारणा, वित्तीय विकेन्द्रीकरण, वित्तीय सुशासन, प्रगतिशील कर प्रणाली जस्ता पक्षहरुलाई आत्मसाथ गरिएको छ र राजस्वका क्षेत्र तथा दायराहरुलाई फराकिलो पार्दै न्यून कर दररेटमा जोड दिइएको छ। राजस्व प्रशासनलाई प्रभावकारी पार्दै छिटो प्रतिफल अर्थात पूँजी अभिवृद्धि हुने क्षेत्रहरुमा राजस्व परिचालन गर्ने नीति समेत पालिकाले अङ्गिकार गरेको छ।

समग्र वित्तीय तथा राजस्व अवस्था सम्बन्धमा प्राप्त सूचना तथा तथ्यांकहरुको वस्तुनिष्ट अध्ययन, विश्लेषणको आधारमा पालिकाको राजस्व क्षेत्रका लागि लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति एवं कार्यक्रम सहित तयार गरिएको त्रिवर्षीय राजस्व सुधार कार्ययोजना (२०७९/८०-२०८१/८२) पालिकाको आन्तरिक राजस्व अभिबृद्धिका लागि एक महत्वपूर्ण र मार्गदर्शक दस्तावेज हुने बिश्वास गरिएको छ। विहादी गाउँपालिकाले यसलाई क्रमशः कार्यान्वयनमा ल्याउने प्रतिवद्धता समेत जाहेर भएको छ।

१.२ राजस्व सुधार योजनाको औचित्य तथा आवश्यकता

क) वढ्दो जनआकांक्षालाई सम्वोधन र परिपूर्ति गर्ने :

स्थानीय तहका सरकार तथा जनप्रतिनिधिहरुलाई चुनावमा गरिएका प्रतिवद्धताहरु र नागरिकमा वढ्दो आवश्यकता, इच्छा र आकांक्षाहरुलाई सम्वोधन गर्नुपर्ने वाध्यता छ। भौतिक एवं सामाजिक पूर्वाधारहरुको न्यून उपलव्धताका कारण जनजीवन असहज एवं कष्टपूर्ण रहेको सन्दर्भमा वढ्दो जनचाहनाका साथै आर्थिक सामाजिक समृद्धि, गरिवी न्यूनीकरण, पछ्यौटेपन एवं स्थानीय साधन श्रोतहरुको व्यवसायीकरणका लागि पनि जनप्रतिनिधिहरुमा ठूलो दवाव सिर्जना भएको छ। जनताको सवैभन्दा नजिकको सरकारको हैसियतमा जनताको विश्वास, भरोसा यसप्रति अधिक छ। यद्यपि विद्यमान अवस्थामा सीमित श्रोत साधनवाट उपरोक्त

जनचाहनाहरु सहजै पूरा गर्न सक्ने सामर्थता स्थानीय तहसंग सीमित छ र जनताका अधिक अपेक्षाहरु पूरा गर्न दिगो र भरपर्दो राजस्व श्रोत परिचालन अपरिहार्य छ ।

ख) संवैधानिक एवं कानूनी अधिकारको उपयोग गर्ने :

नेपालको राज्य संरचना मुलत तीन तहको हुने व्यवस्था गरिएको छ र सोही अनुसार राज्यशक्तिको पनि बाँडफाँड गरिएको छ । राज्यशक्ति उपयोगका लागि तीनै तहका सरकारहरु आफैमा आर्थिक प्राविधिक सवै पक्षहरुमा मजवुत, सक्षम र सवल हुनुपर्ने व्यवस्था नेपालको संविधान २०७२ ले गरेको छ । परम्परागत ढंगवाट परिचालित हुँदै आएका स्थानीय तहमा व्यापक परिवर्तनको खाँचो छ र क्रमिक रुपमा चुस्त प्रभावकारी र सवल स्थानीय सरकारको रुपमा विकास हुनुपर्ने देखिन्छ । संघ र प्रदेशवाट निकासा हुने अनुदानको आधारमा वार्षिक वजेट तर्जुमा र नीति कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएका स्थानीय तहहरुले अवउप्रान्त सोको विपरित खर्चमा आधारित वजेट, श्रोतहरुको पहिचान र परिचालन गर्नुपर्ने भएको छ । यसै सिलसिलामा नेपालको संविधान २०७२, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत वित्त आयोग ऐन २०७४ वाट स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार क्षेत्रहरु निर्धारण र श्रोत परिचालन अधिकारको व्यवस्था गरिएको छ । सोहीमा आधारित भई स्थानीय तहले राजस्व परिचालन गर्नुपर्ने हुन्छ ।

ग) स्थानीय साधन श्रोतवाट राजस्व अभिवृद्धि गर्ने :

विकास निर्माणमा तिव्रता र स्थानीय सरकारको प्रभावकारीताका लागि राजस्व अभिवृद्धि गर्नुपर्ने अपरिहार्य छ । यससंग जनआकांक्षा र विकास निर्माण समेत जोडिएकोले राजस्व अभिवृद्धि एक अनिवार्य शर्त जस्तै छ । स्थानीय तह आफै सरकार भएकाले सरकार संचालनका लागि पनि राजस्व अभिवृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । नेपालको संविधान र कानूनहरुले स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार क्षेत्र निर्दिष्ट गरिदिएकाले सोही परिधिभित्र रही दिगो रुपमा राजस्व संकलन र परिचालनका क्षेत्रहरु पहिचान गर्नुपर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहमा छ । यस सन्दर्भमा राजस्व संकलनका लागि सम्पत्तिकर, व्यवसाय कर, घरवहालकर, जीवजन्तु तथा कवाडीकर, सेवा शुल्क, पर्यटन शुल्क, दण्ड जरिवना आदिको व्यवस्था कानूनमा छ । यसका अलवा राजस्व अभिवृद्धि तथा पूँजी निर्माण हुन सक्ने क्षेत्रहरु पहिचान गर्दै लगानी गरी श्रोतहरुको सदुपयोग गरी राजस्व अभिवृद्धि गर्नुपर्ने हुन्छ ।

घ) राजस्व अभिवृद्धिका रणनीतिक कार्यक्रम तर्जुमा तथा आय प्रक्षेपण हुने :

स्थानीय तहको राजस्व संकलन, प्रशासनिक संयन्त्र, राजस्वका श्रोतहरुको विद्यमान अवस्था विश्लेषण गरी राजस्व अभिवृद्धिका लागि मध्यकालीन रणनीति, वार्षिक कार्यक्रम एवं सोका आधारमा आगामी वर्षहरुमा हुने आयको प्रक्षेपण समेत गरिने भएकाले एक निश्चित अवधि भित्र आर्जन हुन सक्ने राजस्वको विस्तृत खाका तयार हुनेछ । यसका लागि स्थानीय तहका जनप्रतिनिधिहरु, राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, पालिकाका पदाधिकारीहरु एवं सरोकारवालाहरुको प्रत्यक्ष र सक्रिय सहभागितामा तयार हुने भएकोले स्थानीयहरुकै आफ्नै अपनत्व सिर्जना गरी र कार्यपालिकाको नेतृत्वमा तयारी कार्ययोजनालाई कार्यान्वयन ल्याउनेछ ।

१.३ उद्देश्य

विहादी गाउँपालिकाको विद्यमान आन्तरिक आयको समीक्षा गर्दै राजस्व अभिवृद्धिका लागि दिगो र भरपर्दो स्रोतहरु पहिचान, विश्लेषण र राजस्व प्रशासनलाई प्रभावकारी वनाउन वित्तीय नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य रहेको छ । यसका साथै राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका अन्य सहायक उद्देश्यहरु निम्न अनुसार छ ।

क) राजस्व सुधारका सम्वन्धमा नेपाल संविधान एवं विभिन्न ऐन, नियमहरुमा व्यवस्था गरिएका वित्तीय अधिकार, कार्यक्षेत्र एवं राजस्व सुधारको आवश्यकता र महत्वका वारेमा पालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी, राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, सरोकारवालाहरुलाई अभिमुखीकरण गर्ने ।

ख) गाउँपालिकाको विद्यमान राजस्व नीति, कार्यकम, आर्थिक ऐन, करको दररेट, राजस्व सङ्कलन, संगठनात्मक संरचना, आय श्रोतहरुको सम्भावना र यथार्थ सङ्कलनको फरक पहिचान, समीक्षा, विश्लेषण गर्ने ।

ग) आन्तरिक श्रोतहरुको अवस्था विश्लेषण गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना सहित आगामी तीन वर्षका लागि आय प्रक्षेपण गर्ने ।

घ) आन्तरिक श्रोत अभिवृद्धिका लागि गाउँपालिकाको वित्तीय रणनीति एवं कार्यकमहरु तर्जुमा गर्ने ।

१.४ योजना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका लागि निम्नानुसारका विधि र प्रक्रियाहरु अवलम्वन गरिएको थियो ।

१.४.१ पहिलो चरण : सन्दर्भ सामग्रीहरुको अध्ययन

कार्ययोजना तर्जुमा कार्यको पहिलो चरणमा स्थानीय तहको वित्तीय क्षेत्रसंग सम्वन्धित सन्दर्भ सामाग्रीहरुको संकलन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । यस क्रममा संकलित एवं अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएका मुख्य सामग्रीहरुमा नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन २०७४, एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या २०७४, पालिकाको वस्तुगत विवरण (पार्श्वचित्र), पाालिकाको नीति कार्यक्रम तथा बजेट, गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन, परिवर्तित संरचना अनुसार विभिन्न मन्त्रालयहरुले निष्कासन गरेको कार्यविधि, दिग्दर्शन, एवं नमूना ऐन कानुनहरु, प्रदेश वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, प्रदेशको कर तथा गैरकर राजश्व सम्बन्धी ऐन २०७४, प्रदेशको ढुङ्गा गिट्टी बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थ सङ्कलन उत्खनन कार्यविधि २०७५ रहेका थिए ।

१.४.२ दोश्रो चरण : प्रश्नावली तथा फारम विकास

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका लागि प्रारम्भिक एवं दोश्रो तहवाट सूचना तथा तथ्याङ्क संकलनका लागि फारम तथा प्रश्नावलीहरु विकास गरिएको थियो । फारममा करदाता, सरोकारवाला एवं पालिकाको राजस्वसंग सम्वन्धित विविध पक्षहरु समेटिएको छ । यसरी तयार पारिएको फारमको नमूना यसै प्रतिवेदनको अनुसूचीमा उल्लेख गरिएको छ ।

१.४.३ तेश्रो चरण : अभिमुखीकरण तथा राजस्व सुधार योजना तर्जुमा कार्यशाला

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको सिलसिलामा गाउँपालिकामा एक दिने अभिमुखीकरण तथा कार्यशाला कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो । कार्यक्रममा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय

अधिकृत, वडा अध्यक्षहरु, पालिकाका पदाधिकारी एवं सदस्यहरु, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य लगायत शाखा प्रमुखहरु एवं अन्य कर्मचारीहरुको सहभागितामा रहेको थियो । कार्यक्रममा राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्वन्धी विधि, प्रक्रिया, गाउँपालिकाको राजस्वको दररेट, शुल्क, दस्तुरका वारेमा प्रस्तुति भएको थियो भने स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार क्षेत्रहरु, पालिकाले अभ्यासमा ल्याएका राजस्वहरु एवं राजस्व प्रशासन सम्वन्धी विषयमा पनि प्रस्तुतीकरण भई व्यापक छलफल भएको थियो । कार्यशाला गोष्ठी निम्न चार क्षेत्रमा केन्द्रीत रहेको थियो ।

- शिर्षकगत राजस्वका दररेट, दायर तथा प्रक्षेपण
- कर राजस्व सुधार योजना
- गैरकर राजस्व सुधार योजना
- राजस्व प्रशासन विशेषगरी अभिलेखीकरण, संकलन, संगठनात्मक संरचना र समन्वय

१.४.४ चौथौ चरण : सूचना संकलन तथा विश्लेषण

अध्ययनका लागि गाउँपालिकाका शाखाहरु, सरोकारवाला पक्षहरुसँग समन्वय गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका लागि आवश्यक सूचनाहरु संकलन गरिएको थियो । यसका साथसाथै गाउँपालिकाका प्रकाशनहरु वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम पुस्तिका, आर्थिक ऐन, राजस्व सम्वन्धी कानूनहरु, प्रगति विवरण लगायतका अध्ययन प्रतिवेदनहरुवाट तथ्यांक संकलन भएको थियो । तथ्यांकहरु मूलत निम्न क्षेत्रमा केन्द्रीत भई संकलन भएको थियो ।

- राजस्व प्रशासनको वर्तमान अवस्था
- राजस्व परिचालनका लागि अवलम्वन गरिएका नीतिगत व्यवस्थाहरु
- विगत वर्षहरुमा संकलन भएको राजस्व सम्वन्धी यथार्थ विवरणहरु
- राजस्व संकलन हुनसक्ने सम्भावित नयाँ क्षेत्रहरु

१.४.५ पाँचौ चरण : राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी तथा राजस्व प्रक्षेपण

कार्ययोजना तर्जुमा कार्यशालावाट प्राप्त मस्यौदालाई थप छलफल, सुझावका आधारमा परिष्कृत गर्दै आवश्यक परिमार्जन गरिएको थियो । त्यसैगरी विगत वर्षहरुको यथार्थ आय विवरणका आधारमा आगामी ३ वर्षका लागि वजेट प्रक्षेपण गरिएको थियो । प्रक्षेपणको क्रममा राजस्व सम्भाव्यताका आधारमा नयाँ क्षेत्रहरुको समेत राजस्व प्रक्षेपण भएको थियो । प्रक्षेपण गर्दा मुलत विद्यमान अवस्थामा प्राप्त भएको राजस्व, दायरा विस्तारको अवस्था, विगतमा भएको राजस्व वृद्धिदर, अनुमान एवं विभिन्न पक्षहरुसंग भएको संझौतालाई आधार मानिएको थियो ।

१.४.६ छैटौ चरण : मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी

राजस्वको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाहरुको विश्लेषण, राजस्व सुधारका क्षेत्रहरुको पहिचान गर्दै राजस्व अभिवृद्धिका क्रियाकलापहरु सहित कार्यान्वयनका लागि कार्ययोजना सहितको मस्यौदा प्रतिवेदन लेखन कार्य भएको थियो । मस्यौदा प्रतिवेदनमा प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरुलाई तथ्याङ्कीय औजारहरु तथा विधि तथा सूत्रहरुको प्रयोग गरी विश्लेषण गरी तयार पारिएको थियो । विशलेषण भएका तथ्यहरुलाई तालिका, ग्राफचित्र जस्ता विधिहरुबाट प्रस्तुत गरी राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरी गाउँपालिका समक्ष पेश गरिएको थियो ।

१.४.७ अन्तिम प्रतिवेदन स्वीकृती र प्रकाशन

मस्यौदा प्रतिवेदन वारे गाउँकार्यपालिका एव सम्वन्धित सरोकारवालाहरुबाट सुझावहरु संकलन, मस्यौदा प्रतिवेदनमा छुटेका पक्षहरु समायोजन, तथ्यांकीय कमि कमजोरीहरु सच्याइ प्रतिवेदनलाई आवश्यक परिमार्जन गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको अन्तिम प्रतिवेदन तयार परिएको थियो ।

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम प्रतिवेदन विभिन्न ८ परिच्छेदमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो परिच्छेदमा परिचय रहेको छ । यसमा राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने क्रममा अवलम्वन गरिएका विधि, प्रक्रिया, उद्देश्य एवं राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य वारे उल्लेख गरिएको छ भने परिच्छेद २ मा पालिकाको वस्तुस्थिति संक्षिप्त रुपमा खासगरी पालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, सामाजिक आर्थिक अवस्था, संगठनात्मक संरचना, जनशक्तिको व्यवस्थाको वारेमा उल्लेख गरिएको छ । त्यसैगरी परिच्छेद ३ मा पालिकाको राजस्व अधिकार र आय सम्भावनावारे उल्लेख गरिएको छ र परिच्छेद ४ मा आय संकलनको सस्थागत क्षमता र संकलनको अवस्था बारेमा उललेख गरिएको छ । परिच्छेद ५ मा कर राजश्व, गैरकर राजश्व र राजश्व प्रशासन सम्वन्धी क्रियाकलाप, जिम्मेवारी र समयतालिका सहितको राजस्व सुधार कार्ययोजना रहेको छ । परिच्छेद ६ मा आगामी ३ वर्षका लागि राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ भने परिच्छेद ७ मा अपेक्षित नतिजाको बारेमा उल्लेख गरिएको छ भने परिच्छेद ८ मा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन गर्नुपर्ने पक्षहरु उल्लेख गरिएको छ । उपरोक्त पक्षहरुका साथसाथै अनुसूचीहरुमा खासगरी सूचना संकलन गर्दाका फर्माटहरु, माइन्युटिङ प्रतिलिपी र कार्यक्रमका झलकहरु प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.५ सीमा

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको क्षेत्र व्यापक भएता पनि सीमित श्रोत साधन, विगतका वर्षहरूका सूचनाहरुको अभाव, सीमित समयका कारण यस अध्ययनका सीमाहरू देहाय अनुसारका छन् :

क) प्रतिवेदन मूलत कार्यालयको अभिलेख, दस्तावेज प्रतिवेदन तथा द्धितीय श्रोतहरूबाट प्राप्त तथ्यांक तथा सूचनाहरूको आधारमा तयार गरिएको छ ।

ख) पालिकाको आन्तरिक आय तथा श्रोतको पहिचान गर्ने उद्देश्यका लागि तयार पारिएको तथ्यांक संकलन फारम अनुसार प्राप्त तथ्यांकहरु विभिन्न कार्यालयहरूको अभिलेख तथा स्थलगत अध्ययनबाट संकलन गरिएको छ ।

ग) पालिकामा उपलब्ध अभिलेख एवं छलफलबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा आय श्रोतहरुको पहिचान तथा सम्भाव्यता अध्ययन गरिएको छ । पालिकाको विगतका आर्थिक वर्षहरुमा भएको यथार्थ आय विवरण, आय वृद्धि, कर तथा गैरकर राजस्व वृद्धिदर, अनुमानका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ ।

घ) पालिकाको जनसंख्या तथा आर्थिक गतिविधिमा हुने वृद्धि, सेवामा हुने वृद्धि र नागरिक सन्तुष्टिमा हुने वृद्धि आदि पक्षहरूले भविष्यको राजस्व संकलनमा असर गर्ने भएता पनि त्यस्ता पक्षहरुसंग सम्वन्ध राख्नेहरुको तथ्यांकहरू उपलब्ध नभएकोले आय प्रक्षेपणमा समावेश गर्न सकिएको छैन ।

ङ) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ ले दिएको राजस्व अधिकारको आधारमा राजस्व सम्बन्धी अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको छ ।

परिच्छेद - दुई :गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१ भौगोलिक अवस्थिति

विहादी गाउँपीलिका गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत पर्वत जिल्लाको दक्षिण भागमा अवस्थित छ । यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल ४४.८ वर्ग कि.मी. रहेको छ । यस गाउँपालिकालाई प्रशासनिक रुपमा ६ वटा वडामा विभाजन गरिएको छ ।

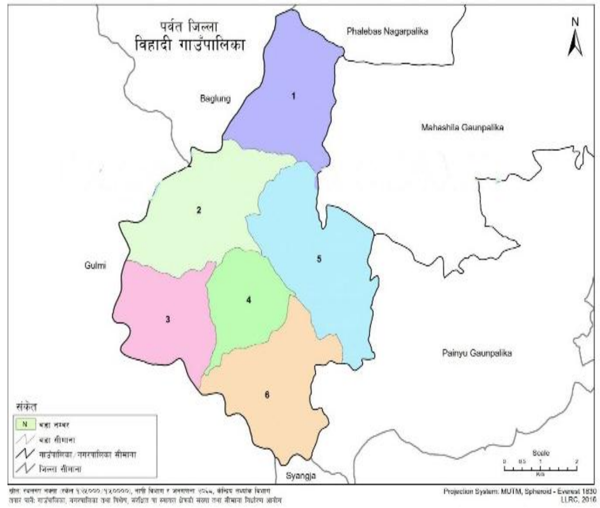

२.२ राजनीतिक र प्रशासनिक विभाजन

नेपाल सरकारको मिति २०७३/११/२७ को निर्णय अनुसार साविकका वाच्छा, वर्राचौर, रानीपानी, वहाकीठांटी, उरामपोखरा र शालिग्राम गा.वि.स.लाई समायोजन गरी यो गाउँपीलिका स्थापना भएको हो । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा सिउदीखोला सहित महाशिला र पैयु गाउँपालिका, पश्चिममा कालीगण्डकी र फलेवास नगरपालिकाको पाङराङ, उत्तरमा महाशिला गाउपालिकाको होश्राङ्गदी, वालाकोट तथा पाङराङ र दक्षिणमा कालीगण्डकी सहित स्याङ्जा जिल्ला र गुल्मि जिल्ला पर्दछ ।

२.३ जनसांख्यिक विवरण

- **जनसंख्या :** २०७५ मा गरिएको सर्वेक्षण अनुसार यस गाउपालिकाको जनसंख्या १३,३६७ रहेकोमा २०७८ जनगणनाको प्रारम्भिक नतिजा अनुसार घरसंख्या ३०६३, परिवार संख्या ३१९२, कूल जनसंख्या १२,५२१ रहेको छ, जसमा महिलाको संख्या ६५६१ र पुरुषको संख्या ५९६० रहेको छ ।

२.४ आर्थिक सामाजिक विवरण

- **मूख्य बजार केन्द्र तथा प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्रहरुः** यस गाउपालिकाको मूख्य बजार केन्द्रहरुमा सेतीवेणी, भन्ज्याङ्ग, खहरेखोला, पोखरीचौर, रानीपानी र वाच्छा रहेको छ भने प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरुमा बच्छेश्वरी मन्दिर, सेतिवेणी शिला शालिग्राम, रम्भादेवी मन्दिर, गौरादेवी मन्दिर, रानीपानी गुफा मन्दिर, राम मन्दिर, लूरिङ्गकोट मन्दिर, शिवपुरीधाम, शितलगुफा आदी रहेका छन ।

२.५ गाउँपालिकाको मानव संशाधन अवस्था

बिहादी गाउँपालिकामा रहेको मानव संशाधनको अवस्थालाई अनुसूची ४ मा राखिएको छ ।

२.६ गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्था

बिहादी गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्थालाई हेर्दा ७ रोपनी जग्गाको क्षेत्रफमा यस पालिकाको भवन निर्माण भएको छ भने ४ वटा वडा कार्यालयहरुको आफ्नै भवन रहेको छ भने २ वटा वडा कार्यालय निर्माणाधिन अवस्थामा रहेका छन । यसको साथै पालिकामा ८ वटा स्वास्थ्य चौकीहरु रहेका छन भने १ वटा आर्युवेदिक औषधालय रहेको छ । पालिकामा १ वटा कृषि भवन, १ वटा कृषि प्राविधिक विद्यालय, ३० वटा सामुदायिक विद्यालय, १ वटा क्याम्पस, १ वटा प्राइभेट विद्यालय रहेका छन ।

पालिकाको अन्य भौतिक सम्पत्तिमा २ वटा गाडी, १ वटा एम्वुलेन्स र १६ वटा मोटर साइकल रहेको जिन्सी दर्ता कितावबाट देखिएको छ । यसको साथै पालिकामा इमेल इन्टरनेटको सुविधा रहेको छ भने सवै शाखाहरुमा कम्प्युटर र प्रिन्टरको व्यवस्था गरिएको छ ।

परिच्छेद - तीन : राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

३.१ राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानीक तथा कानुनी व्यवस्था

क) संवैधानीक अधिकार

नेपालको संविधान २०७२ को धारा ५७ मा राज्यशक्तिको बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । राज्य शक्ति वाँडफाँड संविधानको अनुसूची ५ वमोजिम संघलाई, अनुसूची ६ वमोजिम प्रदेशलाई र अनुसूची ८ वमोजिम स्थानीय तहलाई हुने व्यवस्था भएको छ । त्यसैगरी अनुसूची ७ मा संघ र प्रदेशको साझा अधिकारका र अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार सम्वन्धी व्यवस्था गरिएको छ । यसरी व्यवस्था गरिएका अधिकारहरु प्रयोगका लागि सम्वन्धित सरकारहरुले आ-आफ्नो कानूनहरु वनाउनु पर्ने हुन्छ । नेपालको संविधान २०७२ को धारा ६० मा राजस्व स्रोतको वाँडफाँडको व्यवस्था गरिएको छ । यसअनुसार तीनै तहका सरकारले आफ्नो आर्थिक अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा कर लगाउन र राजस्व संकलन गर्न सक्ने व्यवस्था भएको छ । मुलत तीनैतहका सरकारलाई एकल अधिकार र साझा अधिकार गरी दुई प्रकारका अधिकार निर्धारण गरिएको छ । कर लगाउने तथा राजस्व संकलन गर्ने सन्दर्भमा स्थानीय तहका लागि नेपालको संविधान अनुसूची ८ को अनुक्रम ४ मा उल्लेख गरिएको छ । यस सम्वन्धी विस्तृत विवरण यसैसाथ तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । सो अनुसार स्थानीय तहले सम्पत्ति कर, घरवहाल कर, घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, सेवा शुल्क दस्तुर, पर्यटन शुल्क, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, भूमिकर तथा मालपोत, दण्ड जरिवाना, मनोरञ्जन कर र मालपोत संकलन गर्न सक्ने छ भने प्राकृतिक स्रोतवाट प्राप्त रोयल्टी र पर्यटन शुल्कलाई साझा अधिकार क्षेत्रभित्र राखिएको छ ।

तालिका नम्वर १
स्थानीय तहको सवैंधानिक अधिकार क्षेत्र

स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र अनुसूची ८ को अनुक्रम ४ वमोजिम	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार अनुसूची ९ को अनुक्रम ६ वमोजिम
सम्पत्ति कर	सेवा शुल्क
घर वहाल कर	दस्तुर
घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	दण्ड जरिवाना
सवारी साधन कर	प्राकृतिक स्रोतवाट प्राप्त रोयल्टी
सेवा शुल्क दस्तुर	पर्यटन शुल्क
पर्यटन शुल्क	
विज्ञापन कर	
व्यवसाय कर	
भूमिकर (मालपोत)	
दण्ड जरिवाना,	
मनोरञ्जन कर	
मालपोत संकलन	

श्रोत : नेपालको संविधान २०७२

ख) स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ९ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको वित्तीय अधिकार क्षेत्र उल्लेख भएको छ । सो परिच्छेदको दफा ५४ देखि ६४ सम्म वित्तीय अधिकार सम्वन्धी विविध पक्षहरु व्यवस्था गरिएको छ । यस अनुसार दफा ५४ मा कानून नवाइ कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाइने व्यवस्था भएको छ भने दफा ५५ मा एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा करको व्यवस्था गरिएको छ । यसैगरी दफा ५६ मा भूमिकर तथा मालपोत, दफा ५७ मा घरजग्गा वहाल कर, दफा ५८ मा व्यवसाय कर, दफा ५९ मा वहाल विटौरी शुल्क, दफा ६० मा पार्किङ शुल्क, दफा ६१ मा जटीवुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर, दफा ६२ मा सेवा शुल्कको व्यवस्था गरिएको छ भने दफा ६३ मा कर, शुल्क वा दस्तुर कुटनीतिक नियोग एवं कुटनीतिज्ञ र वैदेशिक ऋण एवं सहायतावाट संचालिन परियोजनाका पैठारी भएका मालसामानमा लगाउन नपाउने व्यवस्था छ । दफा ६४ मा प्रदेश र गाउँपालिका वा नगरपालिकाको दोहोरो अधिकार क्षेत्रभित्र कर निर्धारण, संकलन र वाँडफाँडको व्यवस्था गरिएको छ । यस अनुसार स्थानीय तहले टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र इरिक्सा जस्ता सवारी करको दर निर्धारण

संकलन गर्ने अधिकार स्थानीय तहमा राखिएको छ भने यि वाहेकका सवारी साधनमा करदर निर्धारण र संकलन गर्ने अधिकार प्रदेश सरकारलाई दिइएको छ । यसैगरी घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क र मनोरन्जन करको दर निर्धारण प्रदेश सरकारवाट र संकलन गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई दिइएको छ भने विज्ञापन कर दर निर्धारण र संकलन गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई दिइएको छ । प्राकृतिक श्रोत कर खासगरी दुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, चुनढुङ्गा, खरीढुङ्गा, अभ्रख र दहत्तर वहत्तरको करदर निर्धारण प्रदेश सरकार र संकलन गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई दिइएको छ । पर्यटन शुल्क पर्वतारोहण, राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्षण तथा संरक्षण क्षेत्रको प्रवेश शुल्क नेपाल सरकारलाई, स्थानीय उद्यान, पार्क, चिडियाखाना, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक सम्पदा तथा संग्राहलयको प्रवेश शुल्क स्थानीय सरकारलाई र पर्यटन शुल्क निर्धारण र संकलन गर्ने अधिकार प्रदेश सरकारलाई दिइएको छ ।

ग) अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

ऐनको दफा ३ मा कर, गैरकर तथा रोयल्टी लगाउन सक्ने व्यवस्था भएको छ । यस अनुसार स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र यसै ऐनको दफा ३ को उपदफा ३ तथा अनुसूची ३ मा उल्लेख गरिएको छ । स्थानीय तहको यस ऐन अनुसार देहाय वमोजिमका क्षेत्रहरुमा कर तथा गैरकर राजस्व संकलन गर्न सक्ने व्यवस्था भएको छ ।

तालिका नम्वर २
वित्तिय अधिकार क्षेत्र

करका क्षेत्रहरु	**गैरकरका क्षेत्रहरु**
१) सम्पत्ति कर २) घर वहाल कर ३) घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क ४) सवारी साधन कर	१) सेवा शुल्क दस्तुर २) पर्यटन शुल्क ३) दण्ड जरिवाना
५) भूमिकर (मालपोत) ६) मनोरञ्जन कर ७) विज्ञापन कर ८) व्यवसाय कर	स्थानीयतहको अधिकार क्षेत्रको विषयमा स्थानीय कानून र अन्य प्रचलित कानून अनुसार लगाइने अन्य कर तथा गैकर करहरु
श्रोत : अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४	

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ अनुसार स्थानीय तहले कर राजस्व अन्तर्गत सम्पत्तिकर, घरवहाल कर, घरजग्गा राजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, भूमिकर तथा मालपोत, मनोरन्जन कर, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर लगाउन र संकलन गर्ने सक्ने व्यवस्था गरिएको छ भने गैरकर राजस्व अन्तर्गत सेवा शुल्क दस्तुर, पर्यटन शुल्क र दण्ड जरिवानावाट ।

त्यसैगरी दफा ४ मा गैरकरको दर निर्धारणका आधारहरु तोएिको छ । सवै तहका सरकारहरुले वस्तु वा सेवाको लागत, संचालन र सम्भार खर्चलाई आधार मानी गैरकरका दरहरु निर्धारण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ भने दफा ५ मा एकल कर प्रशासन सम्वन्धी व्यवस्था गरिएको छ । यस अनुसार सवारी साधन कर, घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, विज्ञापन कर, मनोरञ्जन कर उठाउदा प्रदेश र स्थानीय सरकारले एक अर्काको कर समेत उठाउने व्यवस्था गरिएको छ । कर संकलन गर्दाको सम्वन्धित तहले प्रशासनिक खर्च २ प्रतिशत राखी वाँकी रकम सम्वन्धित तहको संचित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने हुन्छ ।

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ३ को दफा ६ मा मूल्य अभिवृद्धिकर तथा अन्तःशुल्क वाँडफाँड, दफा ७ मा प्राकृतिक स्रोतवाट प्राप्त हुने रोयल्टी वाँडफाँडको व्यवस्था गरेको छ । यस अनुसार मूल्य अभिवृद्धि कर तथा अन्तःशुल्कवाट १५ प्रतिशत र प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी (पर्वतारोहण, विद्युत, वन, खानी तथा खनिज र पानी तथा अन्य प्राकृतिक स्रोत) वाट २५ प्रतिशत राजस्वको व्यवस्था गरिएको छ । यसैगरी परिच्छेद ४ को दफा ८ मा वित्तीय समानीकरण अनुदान, दफा ९ मा सशर्त अनुदान, दफा १० मा समपूरक अनुदान र दफा ११ मा विशेष अनुदानको व्यवस्था गरिएको छ भने दफा १४ मा आन्तरिक ऋण लिन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

घ) राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४

प्राकृतिक स्रोतको परिचालन, राजस्व बाँडफाँड तथा अनुदान सम्वन्धी व्यवस्था यस ऐनको परिच्छेद ४ मा गरिएको छ । यसै ऐनको दफा १४ मा प्राकृतिक स्रोतको परिचालन गर्दा लिइने आधार, दफा १५ मा राजस्व बाँडफाँड गर्दा लिइने आधार, दफा १६ मा अनुदान सिफारिस गर्दा लिइने आधारको व्यवस्था गरिएको छ । राजस्व बाँडफाँड गर्दा विशेष गरी जनसंख्या, भौगोलिक क्षेत्रफल, मानव विकास सूचकाङ्क, खर्चको आवश्यकता, राजस्व संकलनमा गरेका प्रयास, पूर्वाधार विकास जस्ता पक्षहरुलाई आधार मानिने व्यवस्था गरिएको छ ।

ङ) गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन

गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन अनुसार निम्न राजस्वका श्रोतहरुवाट राजस्व संकलन गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

क) कर राजस्व तर्फ :

१. सम्पत्ति कर
२) भूमिकर (मालपोत)
३) वहाल कर
४) व्यवसाय कर
५) जडीवुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर
६) विज्ञापन शुल्क
७) मनोरञ्जन कर
८) सवारी साधन कर

ख) गैरकर राजस्व

९) सडक उपयोग शुल्क
१०) वहाल विटौरी शुल्क
११) पार्किङ शुल्क
१२) ट्रेकिङ, कोयोकिङ, क्यानोइङ, वञ्जी जम्पिङ, जिप फ्लायर र ऱ्याफ्टिङ शुल्क
१३) ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, रोडा र ग्राभेल विक्री शुल्क
१४) सेवा शुल्क, दस्तुर
१५) सरसफाइ शुल्क
१६) पर्यटन शुल्क
१७) प्राकृतिक श्रोत साधन विक्री शुल्क

३.२ आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

गाउँपालिकाको आन्तरिक आय अन्तर्गत कर तथा गैरकर राजस्वका प्रमुख श्रोतहरु सम्पत्तिकर, घरवहाल कर, व्यवसाय कर, नक्सापास, एवं प्राकृतिक श्रोत साधन (ढुङ्गा गिट्टी वालुवा) आदिको दर निर्धारण गरी राजश्व संकलन गर्दै आएको छ । सवारी कर, विज्ञापन कर र मनोरञ्जन करवाट राजस्व संकलन हुन सकेको छैन भने यसका लागि आवश्यक कानून व्यवस्था समेत हुन सकेको छैन । पालिकाको आन्तरिक आयको विद्यमान अवस्था र राजस्व सम्भावनाहरु यसप्रकार रहेको छ ।

तालिका न ३: कर राजस्व तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी वर्तमान अवस्था

आय शीर्षकहरू	सम्भावना (भएको/नभएको)	बैठकबाट दर निर्धारण (भएको/नभएको)	पालिकाबाट संकलन (भएको/नभएको)
क) कर राजस्व			
● सम्पत्तिमा आधारित कर –मालपोत वा भूमिकर	भएको	भएको	भएको
● सम्पत्तिमा आधारित कर –सम्पत्तिकर	भएको	नभएको	नभएको
● व्यवसाय कर	भएको	भएको	आंशिक भएको
● सवारी कर	नभएको	नभएको	नभएको
● घरजग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
● विज्ञापन कर	नभएको	नभएको	नभएको
● मनोरञ्जन कर	नभएको	नभएको	नभएको
(ख) गैर कर राजश्व			
खानेपानी महशुल	भएको	नभएको	नभएको
● पर्यटन सेवा शुल्क	भएको	नभएको	प्यारागलाइडिङ
● प्राकृतिक स्रोतः ढुङगा, गिटि, बालुवा, माटो, दहत्तर बहत्तर बिक्रि	भएको	भएको	भएको
● पशुवधशाला सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	एक वडामा एक बधशालाका लागि बजेट विनियोजन गरिएको
● दर्ता तथा नविकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
● ताल, पोखरी तथा जग्गा भाडा	नभएको	नभएको	नभएको

३.२.१ सम्भावना तथा चुनौतीहरु

राजस्व अभिवृद्धि एवं परिचालन गर्ने सन्दर्भमा विहादी गाउँपालिकामा निम्न अनुसारका सम्भावना तथा चुनौतिहरु रहेका छन ।

तालिका नम्वर ४
गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण

सवल पक्ष तथा सम्भावनाहरु	समस्या तथा चुनौतिहरु
➧ राजस्व परिचालनका लागि प्रशासनिक संरचना परिभाषित भएको ➧ गाउँपालिकामा राजस्व इकाइ गठन भएको ➧ सिमित राजस्व संकलन वडा कार्यालयवाट हुँदै आएको ➧ धार्मिक एवं प्राकृतिक दृश्यावलोकन स्थलहरुको निर्माण संगै पर्यटन शुल्क संकलनको सम्भावना रहेको	➧ गैंरकर राजस्व माथिको वढ्दो निर्भरता ➧ सम्पत्तिकर प्रणाली कार्यान्वयनमा नरहेको ➧ राजस्व अभिवृद्धिका लागि दायरा विस्तार गर्न कठिनाइ राजस्वका नयाँ क्षेत्र तथा स्रोत पहिचान गर्न कठिनाई ➧ राजस्व संकलन हुने क्षेत्रहरु खासगरी पूँजीगत क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गर्न नसक्नु ➧ राजस्व शाखामा दक्ष एवं जनशक्ति संख्या न्यून हुनु ➧ गाउँपालिकाका पदाधिकारी, सदस्य एवं कर्मचारीहरुमा राजस्व अभिवृद्धि सम्वन्धी क्षमता न्यून हुनु ➧ कर राजस्व एवं गैरकर राजस्व परिचालनका लागि छाता कानून निर्माण नहुनु, जसको आधारमा कार्यविधि एवं अन्य कानूनहरु निर्माण हुन नसक्नु । जस्तो व्यवसाय कर, अटोरिक्सा, पार्किङ शुल्क, सम्पत्तिकर आदि जस्ता श्रोतका लागि कार्यविधि निर्माण

	नहुनु ➧ राजस्व सम्वन्धी वार्षिक नीति कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन का लागि वजेट व्यवस्था नहुनु ➧ कर भुक्तानीका लागि करदाताहरु गाउँपालिकाको कार्यालय मै आउनुपर्ने वाध्यात्मक अवस्था

३.३ आन्तरिक राजस्व संकलनको प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण

३.३.१ कर राजस्व

कर राजस्व तर्फ विहादी गाउँपालिकाले भूमिकर तथा मालपोत, घरकर, व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर, घरवहालकरको दर निर्धारण गरी राजश्व संकलन गर्दै आएको छ । सवारी कर, विज्ञापन कर र मनोरञ्जन करवाट राजस्व संकलन हुन सकेको छैन भने यसका लागि आवश्यक कानून व्यवस्था समेत हुन सकेको छैन । यस सम्वन्धी विस्तृत विवरण तल उल्लेख गरिएको छ ।

क) सम्पत्ति करको दर

विद्यमान अवस्था र सम्भाव्यता : यस अन्तर्गत अचल सम्पत्तिहरु घर, जग्गा, टहरा, सेड, छप्पर आदिलाई न्यूनतम मूल्यांकन गरी कूल रकममा सम्पत्ति कर लगाउन सकिने भएपनि पालिकाले घरको हकमा घरकर र जमिनको हकमा मालपोत लगाउदै आएको देखिन्छ ।

भूमिकर तथा मालपोत आफैमा अहिलेको परिप्रक्षेमा व्यवहारिक देखिदैन । पालिकाले सम्पत्ति कर र भूमिकर दुवैलाई एकीकृत गरी सम्पत्ति कर प्रणाली कार्यान्वयमा ल्याउनु पर्ने देखिन्छ । आर्थिक ऐन, २०७८ अनुसार भूमिकर (मालपोत) का लागि निर्धारण गरेको करदर प्रगतिशील करदर प्रणालीमा आधारित पाइदैन । जग्गालाई परम्परागत रुपमा अव्वल, दोयम, सिम, चाहार गरी खेत र पाखोमा वर्गिकरण गरी ५ रोपनाी सम्मका खेतका लागि न्युनतम ३० देखि ६० र पाखोको लागि न्युनतम २० देखि ५० निर्धारण गरिएको छ । मालपोत दर सम्वन्धी विवरण तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नम्वर ५ मालपोत वा भुमिकर

सि.नं.	वर्ग	न्यूनतम ५ रोपनी सम्मको रकम		थप प्रति रोपनी रकम	
		खेत	पाखो	खेत	पाखो
१	अब्बल	रु ६०	रु ५०	रु २०	रु १६
२	दोयम	रु ५०	रु ४०	रु १५	रु १२
३	सिम	रु ४०	रु ३०	रु १०	रु ८
४	चाहार	रु ३०	रु २०	रु ५	रु ४

भौतिक संरचनाको हकमा वनौटको आधारमा ७ वर्गमा वर्गिकरण गरी व्यापारिक प्रयोजनमा न्युनतम २०० देखि ६०० र आवासीय प्रयोजनका लागि न्युनतम ४० देखि अधिकतम ४०० सम्मको घरकर प्रणाली कार्यान्वयनमा रहेको छ । घरकर सम्वन्धी व्यवस्था पुरानो व्यवस्था भएको र हालको कानूनमा यस सम्वन्धी व्यवस्था नभएको हुंदा अविलम्व भौतिक संरचना र जग्गाको मूल्यांकन पद्धति विकास गरी एकमुष्ट मूल्यांकनको आधारमा सम्पत्तिकर तथा भूमिकर प्रणाली कार्यान्वयन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

तालिका नम्वर ६: घरकर वर्गिकरण

क्रस	घरको किसिम	आ.व. २०७८।०७९ का लागि अनुमानित दर	
		आवासिय प्रयोजन	व्यवसायिक प्रयोजन
१	ढुगांमाटोको जोडाई खरको छाप्रो	४०	
२	ढुगांमाटोको जोडाई २/३ तले खरको छानो भएको घर	६०	
३	ढुगांमाटोको जोडाई टिनको छानो	८०	२००
४	ढुगांमाटोको जोडाई २/३ तले टिन वा ढुंगाको छानो भएको वारताली सहितको घर	१२०	३००
५	ढुगांमाटो सहितको सिमेन्टले प्लाष्टर गरेको घर	१६०	३२०
६	पिलर विम सहितको टिनले छाएको विना ढलानको घर	२००	४००
७	पिलर विम सहितको ढलान गरिएको घर	४००	६००

गाउपालिकाको जनसंख्या, घरधुरी संख्या र परिवार संख्याको आधारमा विहादी गाउपालिकाले सम्पत्ति कर प्रणाली कार्यान्वयनको सम्भाना अत्याधिक छ । गाउपालिका क्षेत्रभित्र ३१९२ परिवार रहेको र प्रति २ घरमा ३ जना करदाता भएको अनुमान गर्दा सम्पत्तिकर सम्वन्धी करदाता करिव ४ हजार ७ सयको हाराहारीमा रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ । यस आधारमा न्युनतम १० लाख सम्म सम्पत्ति (घर र जग्गा) को मूल्यांकनमा वार्षिक रु २०० र अधिकतम रु. ५ करोड सम्म मूल्यांकनमा वार्षिक रु.१७ हजार ५ सय करभार निर्धारण गर्ने हो भने गाउपालिकाले सम्पत्तिकर शिर्षकबाट मात्र रु.१ करोड १२ लाख ७५ हजार संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ । शुरुका वर्षहरुमा उपरोक्त कर प्राप्त नभएपनि दायरा विस्तार गर्दै जाँदा सो रकम संकलन हुन सक्ने देखिन्छ । न्यूनतम ०.००३ प्रतिशत देखि अधिकतम ०.००५ प्रतिशत सम्म करदर कायम गर्दा उपरोक्त रकम प्राप्त हुन सक्छ । यस सम्वन्धी विस्तृत विवरण यसैसाथ सम्लग्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

	तालिका नम्वर ७						
	सम्पत्ति कर : प्राप्त हुन सक्ने अनुमान						
जम्मा परिवार संख्या	करदाता संख्या यथार्थमा	करदाता प्रतिशत	करदाता संख्या	अचल सम्पत्ति न्यूनतम मूल्यांकन रु.	सम्पत्ति करदर	वार्षिक कर रकम प्रति एक करदातावाट रु.	जम्मा वार्षिक कर रकम रु.
३१९२	४७८८	४०	१९१५	१० लाख सम्म	एकमुष्ट	२००	३,८३,०००
		२०	९५८	२० लाख सम्म	०.००५	१०००	९,५७,६००
		१५	७१८	५० लाख सम्म	०.००३	१५००	१७,९५,५००
		१०	४७९	७५ लाख सम्म	०.००३	२२५०	१७,९५,५००
		७	३३५	१ करोड सम्म	०.००४	४०००	१६,७५,८००
		३	१४४	१ करोड ५० लाख सम्म	०.००४	६०००	१०,७७,३००
		२	९६	२ करोड सम्म	०.००४	८०००	९,७५,६००
		१.५	७२	३ करोड सम्म	०.००४	१०,५००	१०,७७,३००
		१	४८	४ करोड सम्म	०.००४	१४,०००	९,७५,६००
		०.५	२४	५ करोड सम्म	०.००४	१७,५००	९,९८,५००
							१,१२,७५,७४०

उपरोक्त सम्भावना सत प्रतिशत हो तर पालिकाको संयन्त्र, जनशक्ति, प्रविधिको उपयोग आदीको आधारमा पहिलो वर्ष २५ प्रतिशत दोश्रो बर्ष ५० प्रतिशत र तेश्रो बर्ष ७५ प्रतिशत र चौथो बर्ष सत प्रतिशत दायरा बढाउन सकेको खण्डमा सत प्रतिशत संकलन गर्न सकिने अवस्था छ ।

ख) व्यवसाय कर

विद्यमान अवस्था र सम्भाव्यता : व्यवसाय कर सिद्धान्तत, वार्षिक कारोवारको आधारमा कर लगाउने गरिन्छ । कर कार्यालयको लामो अभ्यास यसैमा आधारित छ । व्यवसायहरुको लेखापरीक्षण एवं वार्षिक कारोवारलाई आधार मानी कर रकम निर्धारण गर्ने गरिन्छ । सामान्यत, पालिका भित्र संचालन हुने व्यवसायहरुको स्तर र व्यवसायिक प्रकृति हेर्दा स्थानीय नै हुने र अधिकांश अनौपचारिक हुने भएकोले लेखापरीक्षण गर्ने कार्य आफैमा त्यत्ति व्यवहारिक नहुन पनि सक्छ । तापनि व्यवसायमा कर निर्धारण गर्ने आधार भनेको कारोवार नै हो । यसैका आधारमा कर संकलन गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका लागि पालिकाले व्यवसायको प्रकृति, हुनसक्ने वार्षिक कारोवार, व्यवसायमा भएको पूँजी लगानी जस्ता पक्षलाई आधार मानी व्यवसायिहरुको प्रतिनिधि संस्थासंगको सहमतिमा एक करयोग्य रकम मानी सोमा करदर निर्धारण गर्दा तुलनात्मक रुपमा व्यवहारिक हुन सक्छ । यस सन्दर्भमा गाउँपालिकावाट व्यवसाय दर्ता पूँजीको आधारमा र व्यवसायको प्रकृति गरी दुई भिन्न पक्षहरुलाई आधार मानी व्यवसाय शुरु दर्ता र वार्षिक नवीकरण शुल्क निर्धारण गरिएको छ । गउँपालिकावाट व्यवसाय कर वापत सामान्य राजस्व संकलन हुदै आएको अवस्था छ । आर्थिक ऐनमा करका दररेटहरुको व्यवस्था भएपनि सोही अनुसार कार्यान्वयन भएको छैन ।

सम्भाव्यता :
आर्थिक सर्भेक्षण २०१८ अनुसार गाउँपालिका क्षेत्रभित्र संचालित उद्योग व्यवसायको संख्या ११२७ वटा छन् । यसरी संचालित उद्योग व्यवसायहरु मध्ये के कति संख्यामा वढे वा घटे सोको तथ्यांक यकिन छैन । तिनीहरु मध्ये पालिकामा के कति र कस्ता उद्योग व्यवसायहरु आवद्ध छन र आवद्ध हुन वाँकी छन सो सम्वन्धी अभिलेख पालिकामा उपलव्ध छैन । पालिकावाट हालसम्म व्यवसाय कर संकलन गर्न हुन नसकिरहेको सन्दर्भमा व्यवसायहरुको संख्या ८६३ वाट वार्षिक औषत दर्ता नवीकरण शुल्क रु.७०० का दरले संकलन गर्दा पनि रु.६ लाख ४ हजार राजस्व संकलन हुन सक्ने देखिन्छ ।

ग) घरवहाल कर
विद्यमान अवस्था र सम्भाव्यता : गाउपालिका क्षेत्रभित्र व्यक्ति संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छाप्रा,जग्गा आदि पुरै वा आंशिक तवरले वहालमा दिए वापत हुने आम्दानीमा घरजग्गा वहाल कर लाग्ने व्यवस्था छ भने घरवहाल आयकर दर गाउपालिकाको आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरिए बमोजिम हुने गर्दछ । विहादी गाउपालिकामा के कति संख्यामा घर संरचना वहालमा रहेको भन्ने एकिन तथ्यांक नभएतापनि चालु आ.व.२०७८।०७९ को जेठ मसान्त सम्ममा १ लाख २० हजार ८६२ घरवहालकर संकलन भएको अवस्था छ । यस आधारमा यस शिर्षकमा पनि १ लाख ५० हजारको हाराहारीमा राजशव संकलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

३.३.२ गैरकर राजस्व
गैरकर राजस्व अन्तर्गत विहादी गाउँपालिकामा प्रमाणित तथा सिफारिस जस्ता शुल्कहरु शिर्षकमा राजस्व संकलन हुँदै आएको र राजस्व दररेटहरु पनि निर्धारण भएको छ, अन्य सेवाबाट सेवा शुल्क नगण्य संकलन वा नभएको देखिएको छ । यस सम्वन्धी अवस्था र विस्तृत विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नम्वर ८ गैरकर राजस्व परिचालनको अवस्था				
सि.नं.	आय शीर्षकहरू	भएको/नभएको		
		सम्भावना	दर निर्धारण	राजस्व संकलन
१.	सवारी पार्किङ्ग शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
२.	खानेपानी महशुल	भएको	नभएको	नभएको
३.	विद्युत महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
४.	वहाल विटौरी शुल्क	भएको	भएको	भएको
५.	पर्यटन सेवा शुल्क	भएको	नभएको	प्याराग्लाइडिङ्ग
६.	फोहोरमैला व्यवस्थपन शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
७.	प्राकृतिक स्रोतः ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, दहत्तर बहत्तर बिक्री	भएको	भएको	भएको
८.	ढल निकास सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
९.	सार्वजनिक शौचालय सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
१०.	हाटवजार सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
११.	सार्वजनिक संरचना मर्मत सम्भार शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
१२.	अचल सम्पत्ति मूल्यांकन शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
१३.	दर्ता तथा नवीकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१४.	नक्सापास दस्तुर	नभएको	नभएको	नभएको
१५.	सिफारिस तथा बक्सौनी दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१६.	नाता प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१७.	अन्य प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१८.	लिलाम विक्री	नभएको	नभएको	नभएको
१९.	अन्य स्रोत परिचालन (नक्सा फाराम, फोटोकपी, प्रोफाईल, घरनम्वर आदि)	भएको	भएको	भएको
२०.	साँवा, ब्याज, लाभांस र वोनस	नभएको	नभएको	नभएको
२१.	भाडा तथा वहाल	भएको	भएको	भएको
२२.	मेसिन तथा औजार भाडा	नभएको	नभएको	नभएको
२३.	सभागृह भाडा	नभएको	नभएको	नभएको
२४.	ताल, पोखरी तथा जग्गा भाडा	नभएको	नभएको	नभएको
श्रोत : विहादी गाउँपालिका अभिलेख, २०७८				

क) प्राकृतिक श्रोत (ढुङ्गा, वालुवा, गिट्टी)

विद्यमान अवस्था तथा सम्भाव्यता : वातावरणीय पक्षहरुलाई मध्यनजर राख्दै आइ.इ .इ , इआइए गरी गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रमा उपलव्ध ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवावाट राजस्व संकलन गर्न सक्ने सम्भावना देखिएको छ ।

यसका लागि आवश्यक कानूनी व्यवस्था मिलाई ठेक्का प्रणाली मार्फत यस कार्यलाई आरम्भ गर्न सकिन्छ । तर हालको अवस्थामा आइ.इ .इ , इआइए गरेको देखिदैन ।

ख) स्थानीय पूर्वाधार सेवा उपयोग शुल्क : सडक, खानेपानी, ढल निकास

विद्यमान अवस्था र सम्भाव्यता : पालिका क्षेत्रभित्र आफ्नै लगानीमा स्थानीय सडकहरु निर्माण हुँदै आएका छन । यसरी निर्माण भएका सडकहरुको अपर्याप्त वजेटका कारण एकै पटक कालोपत्रै गरी पक्की सडक निर्माण हुन नसक्ने भएकोले त्यस्ता निर्मित धुले सडकहरुलाई नियमित रुपमा मर्मत गरी आवागमनलाई सहजता ल्याउनु पर्ने हुन्छ भने क्रमिक रुपमा त्यस्ता सडकहरुलाई सडक नाली वनाउदै कालोपत्रै गरी पक्की सडक वनाउनु पर्ने पनि हुन्छ । यसका लागि पालिकाले सडक उपयोग गरेवापत सवारी साधनहरुवाट राजस्व संकलन गर्न सके उपरोक्त कार्यहरु गर्न पालिका सक्षम हुन सक्नेछ । त्यसैगरी पालिकाले खानेपानी सुविधा नागरिकहरुलाई उपलव्ध गराउदै आएको सन्दर्भमा पाइप, मुहानहरुको नियमित रुपमा मर्मत एवं सुधार गर्नुपर्ने भएकोले लाभान्वित समूहवाट सो उपभोग वापत पनि शुल्क संकलन गर्न सक्ने छ ।

ग) पूर्वाधार क्षेत्रमा लगानी : अस्पताल, प्राविधिक शिक्षालय, कृषि उपज संकलन तथा हाटवजार केन्द्र, औद्योगिक ग्राम, वहुउद्देश्यीय व्यापारिक भवन आदि ।

विद्यमान अवस्था तथा सम्भाव्यता : उपरोक्त पूर्वाधारहरु हाल पालिका क्षेत्रभित्र उपलव्ध छैन । सो सेवा उपलव्धताका लागि निजी क्षेत्र एवं सहकारी संस्थाहरुसंग सहकार्य तथा साझेदारी गर्न सक्ने छ । यसका लागि कानूनी व्यवस्थाका साथै आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान गर्नुपर्ने हुन्छ र निजी क्षेत्रहरुसंग परामर्श एवं आकर्षण गर्नुपर्ने हुन्छ । यसवाट तुरुन्तै गाउँपालिकालाई राजस्व प्राप्त नभएपनि समयको अन्तरालमा प्राप्त हुन सक्ने सम्भावनालाई नकार्न सकिदैन ।

परिच्छेद - चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति

विहादी गाउँपालिकाको विगत तीन आर्थिक वर्षहरुमा (२०७६/७७, २०७७/७८ र २०७८/७९) को नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको आधारमा विश्लेषण गर्दा गाउपालिकाले राजश्व अभिबृद्धिको क्षेत्रलाई खासै प्राथमिकतामा राखेर नीतिगत व्यवस्था गरेको देखिदैन । गाउँसभामा प्रस्तुत गरिएको आ.व.२०७७/७८ र २०७८/७९ को नीति कार्यक्रम अनुसार एक वटा मात्र राजस्व सम्वन्धी नीति उल्लेख भएको देखिन्छ भने राजश्व अभिबृद्धिसंग सम्वन्धित कुनै कार्यक्रम तथा वजेट व्यवस्था गरिएको छैन ।

क) आन्तरिक राजस्व अभिवृद्धिका लागि अंगिकार गरिएको नीति

- प्रगतिशिल कर प्रणाली अवलम्वन गरिनेछ । कर अभिलेख प्रणालीलाई सूचना प्रविधिमा आधारित बनाउदै लगिनेछ ।

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता

संस्थागत संरचना स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार विभिन्न समितिहरु गठन भएका छन् । तर पलिकामा राजस्व सम्बन्धी जनशक्तिको हिसावले हेर्दा यस सम्बन्धी कामकाज लेखा शाखावाट हुदै आएको छ भने राजस्व सम्बन्धी छुट्टै शाखा उपशाखा रहेको देखिदैन । लेखा शाखामा काम गर्ने सहायकस्तर चौथो- १ जनाले राजस्व सम्बन्धी काम गरिरहेको अवस्था छ । यसको अतिरिक्त सम्पत्तिकर, मालपोत/भूमीकर, घटनादर्ता दस्तुर, नाताप्रमाणीत दस्तुर, सिफारिस दस्तुरहरको सङ्कलन वडा कार्यालयवाट पनि हुदै आएको छ । यसैगरी सूचना तथा सञ्चारका आधुनिक प्रविधिहरु पालिकामा उपलव्ध छैन ।

४.३ आन्तरिक आय परिचालन

गाउँपालिकाको आधिकारिक अभिलेख अनुसार आर्थिक वर्ष २०७६/७७, २०७७/७८ र २०७८/७९ सम्मको आय विवरण अनुसार आ.व.२०७६/७७ मा रु. ३७ लाख ४० हजार अनुमान रहेकोमा यथार्थ आय रु.४१ लाख ४० हजार संकलन भएको छ जुन अनुमान भन्दा १०.६९ प्रतिशत वृद्धि देखिन्छ । आ.व.२०७७/७८ मा यथार्थ संकलन नगद मौज्दात वाहेक रु.२४ लाख ५८ हजनर २६२ र चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ का लागि रु.२० लाख १५ हजार अनुमान गरिएकोमा जेष्ठ मसान्त सम्मान रु. १९ लाख ३२ हजार २५४ राजश्व परिचालन भएको अवस्था छ । यस आधारमा आ.व.२०७६।०७७ को तुलनामा ४०.६२ प्रतिशत कम राजश्व परिचालन भएको देखिन्छ भने चालु आ.व. २०७८।०७९ को लागि गरिएको प्रक्षेपणको करिव ९५.८९ प्रतिशत प्रगति हासिल गरेको अवस्था देखिन्छ । यस सम्वन्धी विस्तृत विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नम्वर ९
आन्तरिक आयको विवरण

क्र.सं.	आय शिर्षक	यथार्थ आय (आ.ब.)		
		२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ फागुन सम्मको
क)	**कर राजस्व**			
१	मालपोत वा भूमिकर	१४,००,०००	६०८५३४	४६९६७५
२	घरवहालकर	१,००,०००	१८०६१९	१२०८६२
३	वहाल विटौरी कर	५०,०००	०	०

४	व्यवसायकर	५,००,०००	५००००	१२२२६९
	जम्मा कर राजस्व	२,०५०,०००	८,३९,१५३	७,१२,८०६
ख)	**गैरकर राजस्व**			
१	दर्ता तथा नविकरण दस्तुर	०	०	२५१८१
२	नक्सापास दस्तुर	०	०	
३	सिफारिस दस्तुर	७,५०,०००	२१०४०६	२२४४५८।३६
४	प्रमाणित दस्तुर	०	७४६३५१।५	६३३१०
५	अन्य दस्तुर	९,४०,०००	१८८००	१५३००
६	अन्य आय	४,००,०००	११४७५९	१०९००
७	वेरुजु	०	०	३९६०७४।८
	जम्मा गैर कर राजस्व	२०,९०,०००	१०,९०,३१७	८,७३,०९४
	जम्मा आन्तरिक आय	४१,४०,०००	१९,१९,४७०	१५,९३,१४८

आ.व.२०७७०७८ मा कूल राजश्व परिचालन रु.१९ लाख १९ हजार ४७० र चालु आ.व.को जेठ मसान्त भित्र कुल राजश्व परिचालन १५ लाख ९३ हजार १४८ भएको देखिन्छ । यस तथ्यांकको आधारमा विहादी गाउपालिकाको आन्तरिक राजश्व संकलन क्रमशः घट्दो प्रवृतिमा रहेको स्पष्ट देखिन्छ ।

४.४ राजस्व परिचालनमा रहेका प्रमुख सवालहरु

- राजस्व सम्बन्धी स्पष्ट नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको व्यवस्था नै नरहेको
- राजस्व सम्बन्धी छुट्टै कुनै इकाई नरहेको
- करदररेट महङ्गो भएको गुनासो ।
- घरेलु कार्यालय, कर कार्यालय र पालिकालाई समेत व्यवसाय कर तिर्नु पर्दा करदातालाई तेहोरो मार परेको ।
- कर तिर्ने र कर नतिर्ने वीच कुनै भिन्नता नदेखिएको ।
- घर तथा जग्गाहरुको मूल्यांकन प्रयोजनका आधारमा अलग अलग हुने गरेको ।
- राजस्व प्रशासन अनलाइन तथा डिजिटलाइज हुन नसकेको
- करशिक्षा सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन नभएको
- करशिक्षा सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन नभएको हुदाँ सम्भावित करदाताहरुलाई कर संजालमा ल्याउन गाह्रो परेको
- पालिका क्षेत्रभित्र रहेका निजी क्षेत्रहरु राजस्व वृद्धि हुने क्षेत्रहरुमा लगानी गर्न इच्छुक नभएका ।
- कर संकलनका लागि तथ्यांकको अभाव साथै करको दायरा विस्तार गर्न कठिन

परिच्छेद - पाँचः राजस्व सुधार कार्ययोजना

५.१ कर राजस्व सुधार योजना तर्जुमा

कर राजस्व अन्तर्गत सम्पत्ति कर, भूमिकर, घर जग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर, सवारी कर र जडीवुटी, कवाडी तथा जीवजन्तु कर रहेका छन् । उपरोक्त करहरुको सुधारका लागि गाउँपालिकाकाको देहाय वमोजिम उद्देश्य, रणनीति, कार्यक्रम तथा कार्ययोजना तर्जुमा भएको छ ।

क) उद्देश्य :

स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार क्षेत्रभित्रका करका श्रोतहरु पहिचान, दायरा विस्तार र नागरिकहरुलाई कर सञ्जालमा आवद्ध गरी कर सङ्कलनमा प्रभावकारीता ल्याई सङ्कलित रकमलाई पूँजी वृद्धि क्षेत्रमा लगानी गर्दै कर राजस्वलाई पालिकाको दिगो, भरपर्दो र मुख्य आय श्रोतको रुपमा स्थापित गर्नु ।

ख) रणनीतिहरु

१ कर राजस्व परिचालनका लागि ऐन, नियम, कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
२ कर तिर्ने अभ्यासका लागि नागरिकलाई प्रोत्साहित गर्ने ।
३ राजस्व सम्वन्धी तथ्याङ्क अभिलेखन र अद्यावधिक गर्ने ।
४ कर संकलन प्रक्रियालाई सरल, सहज र पारदर्शि वनाउने ।
५ करको दररेट निर्धारणलाई व्यवहारिक, वैज्ञानिक र समयसापेक्षा वनाउने ।
६ सङ्कलित राजस्वलाई पूँजी वृद्धि हुने क्षेत्रमा लगानी गर्ने ।

ग) कार्यनीतिहरु

रणनीति- १ अन्तर्गतको कर राजस्व परिचालनका लागि ऐन कानुन तर्जुमा अन्तर्गतको कार्यनीतिहरु

१. पालिकाको आर्थिक ऐनलाई व्यवहारिक र समयसापेक्षा वनाउन हरेक आर्थिक वर्ष अध्ययनका आधारमा पालिका आर्थिक ऐन संशोधन, परिमार्जन गरिनेछ ।
२. भूमिकर, सम्पत्तिकर, घरजग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर, जडीवुटी कवाडी तथा जीवजन्तु कर सञ्चालनका लागि अलग अलग कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
३. पालिका भित्र नियमित रुपमा सञ्चालन हुने उद्योग, व्यापार व्यवसायको अनिवार्य दर्ता र इजाजत लिनुपर्ने पक्षलाई मापदण्ड वनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
४. ट्याक्टर (वालुवा, ईटा, गिट्टी, माटो संकलनका लागि) लगायत स्थानीय साना सवारी साधन सञ्चालन सम्वन्धी कार्यविधि निर्माण गरिनेछ ।

रणनीति २ को कर तिर्ने अभ्यासका लागि नागरिकलाई प्रोत्साहित गर्ने अन्तर्गतको कार्यनीतिहरु

१. कर शिक्षा, सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२. आर्थिक वर्षको शुरुमा एकमुष्ट कर भुक्तानीमा करछुट दिइनेछ ।
३. करदाताहरुको स्तर निर्धारण गरी ठूला करदाताहरुलाई सार्वजनिक कार्यक्रम मार्फत सम्मान गरिनेछ ।
४. ठूला करदाताहरुलाई पालिकाको सिफारिस एवं प्रमाणीकरण दस्तुर एक निश्चित अवधिका लागि छुट दिइनेछ ।
५. कर नतिर्ने, निर्धारित अवधिभित्र कर तिर्ने ढिलाई गर्ने करदातालाई दण्ड सजाय गरिनेछ ।
६. वडा एवं समुदायस्तरमा कर शिक्षा जनचेतना प्रचार सामाग्रीहरु वितरण र कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

रणनीति ३ को राजस्व सम्वन्धी तथ्याङ्क अभिलेखन र अद्यावधिक गर्ने अन्तर्गतको कार्यनीतिहरु

१. करदाता पहिचानका लागि घरधुरी सर्भेक्षण एवं तथ्याङ्क सङ्कलन गरिनेछ ।
२. भूमिकर, सम्पत्तिकर, घरजग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर, सवारी साधन कर, जडीवुटी कवाडी एवं जीवजन्तु करका करदाताहरुको अभिलेख अलग अलग र विस्तृत विवरण तयार पार्ने र लगत नियमित अद्यावधिक गरिनेछ ।
३. घर नम्वरिङ्ग गर्दै करदाताहरुलाई करदाता परिचय पत्र वितरण गरिनेछ ।
४. पालिका भित्र सञ्चालनमा रहेका उद्योग, व्यापार व्यवसाय, घरजग्गा वहाल विवरण सङ्कलन गरी लगत अद्यावधिक गरिनेछ ।
५. पालिका भित्र नियमित सञ्चालित स्थानीय साना सवारी साधनलाई नम्वरिङ गर्ने सोको अभिलेख राखिनेछ।
६. राजस्व शाखामा तथ्याङ्कहरु कम्प्युटर प्रणाली आइसिटिको प्रयोगमा ल्याउनका लागि इण्टरनेट सुविधा उपलव्ध गराइनेछ ।

रणनीति ४ को कर सङ्कलन प्रक्रियालाई सरल, सहज र पारदर्शि वनाउने अन्तर्गतका कार्यनीतिहरु

१. कार्यपालिका र वडा कार्यालय वीच कम्प्युटर संजाल स्थापित गरी वडा कार्यालयवाट कर सङ्कलन सेवा सुविधा प्रदान गरिनेछ ।
२. राजस्व सङ्कलनमा वैकिङ् प्रणाली अवलम्वन गरिनेछ ।
३. कर विवरण पेश लगायत राजस्व सम्वन्धी कार्य लागि अनलाइन सुविधा प्रदान गरिनेछ ।
४. सङ्कलित राजस्व विवरण कार्यपालिकाको वेवसाइट मार्फत सार्वजनीकरण गरिनेछ ।

रणनीति ५ को करको दररेट निर्धारणलाई व्यवहारिक, वैज्ञानिक र समयसापेक्षा वनाउने अन्तर्गतका कार्यनीतिहरु

१. राजस्व सङ्कलनमा प्रगतिशिल करदर प्रणाली लागु गरिनेछ ।
२. कर वृद्धिका लागि नयाँ क्षेत्रहरु पहिचान गर्ने र करको दररेटलाई सक्दो न्यून वनाउने र दायरा फराकिलो पारिनेछ
३. भूउपयोग, जग्गाको उपयोगता र मूल्यको आधारमा भूमि वर्गीकरण एवं रेखाङ्कन गर्ने र सोका आधारमा भूमिकर दर निर्धारण गरिनेछ ।
४. जग्गा तथा घरको भौगोलिक अवस्थिति, संरचनाको किसिमको आधारमा सम्पत्तिकर निर्धारण गरिनेछ ।
५. व्यवसायको प्रकृति, स्तर, व्यवसाय सञ्चालन क्षेत्र, कारोवारको आधारमा वर्गीकरण गरी सोको आधारमा करको दररेट निर्धारण गरिनेछ ।
६. जडीवुटी, कवाडी तथा जीवजन्तुको हाड सिङ आदिको उपलव्धता, व्यवसायिक उपयोगिता, मूल्य श्रृङ्खला चक्र र वजार मूल्यका आधारमा करदर निर्धारण गरिनेछ ।
७. करको दररेट निर्धारणका लागि स्थानीय समाजसेवी, वुद्धिजिवी, राजनीतिक दल, सरोकारवाला, संघ संस्था तथा करदाताको राय सुझाव प्रतिक्रियाका आधारमा तय गरिनेछ ।

रणनीति ६ को सङ्कलित राजस्वलाई पूँजी वृद्धि हुने क्षेत्रमा लगानी गर्ने अन्तर्गतका कार्यनीतिहरु

१. सङ्कलित राजस्वलाई आय वृद्धि हुने क्षेत्र वारे अध्ययन, अनुसन्धानवाट पहिचान गर्ने र सो क्षेत्रमा लगानी गरिनेछ।
२. निजी क्षेत्रसंगको सहकार्यमा व्यापारिक कम्प्लेक्स, सभाहल, उद्यान पार्क, वसपार्क, प्राविधिक शिक्षालय, अस्पताल, सङ्कलन केन्द्र, गोदाम घर, पर्यटकीय स्थल (प्याराग्लाइडिङ) मा अत्यावश्यक भौतिक पूर्वाधार, सार्वजनिक शौचालय निर्माणमा लगानी गरिनेछ ।

३. वडा कार्यालयहरु वहुउद्देश्यीय उपयोगका लागि निर्माण गरी सेवाग्राहीहरुका अत्यावश्यक सेवाहरु उपलव्ध गरिनेछ ।

४. कृषि र वन पैदावरका क्षेत्रमा उद्यमशिलता एवं व्यवसायिकता विकास गर्ने सम्वन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी उद्योग व्यवसायहरुको स्थापनामा सहयोग गरिनेछ ।

घ) कर राजस्व सुधार कार्ययोजना

तालिका नम्वर १०			
राजस्व सुधार कार्ययोजना : कर राजस्व			
क.सं.	**सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू**	**समयावधि**	**जिम्मेवारी**
क)	**सम्पति कर**		
१	सम्पत्ति (जग्गा र भौतिक संचरना) को मूल्यांकन परिमार्जन गर्ने	२०७९ मंसिर मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, गाउँ सभा
२	सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि परिमार्जन गर्ने	२०७९ मंसिर सम्म	गाउँ कार्यपालिका
३	सबै वडाबाट सम्पत्ति कर सङ्कलन गर्ने गरी आवश्यक भौतिक सुविधाको व्यवस्था गर्ने र कर संकलन गर्ने	२०७९ श्रावण देखि नियमित	गाउँपालिका, वडा कार्यालयहरु
४	सम्पत्ति (जग्गा र भौतिक संचरना) को स्वयं घोषणा अभियान सञ्चालन गरी सम्पत्ति करदाताहरुको तथ्यांक अद्यावधि गर्ने	२०७९ भदौ देखि नियमित	गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरु
ख)	**घर जग्गा वहाल कर**		
१	पालिकाभित्र संस्थागत, व्यवसायिक वा व्यक्तिगत प्रयोजनले बहालमा रहेका घरजग्गाको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न	२०७९ आश्विन मसान्त सम्म	वडा सचिव
२	घरजग्गा बहाल करको दर प्रगतिशील करको सिद्धान्तको आधारमा निर्धारण गर्ने	२०७९ भदौ मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति र गाउँसभा
३	बहाल करका सङ्कलन प्रकृयामा स्पष्टता ल्याउन कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने	२०७९ भदौ मसान्त भित्र	गाउँपालिका
४	बहालमा लगाएका घरधनीहरूलाई जानकारी गराई सम्पूर्णलाई करको दायरमा ल्याउने	२०७९ साउन मसान्त देखि नियमित	गाउँपालिका
ग)	**व्यवसाय कर**		
१	पालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्नको लागि पालिकामा अनिवार्य दर्ता गर्नु पर्ने व्यवसथा गर्न सबै व्यवसायीलाई सुचित गर्ने	२०७९ साउन देखि नियमित	राजस्व परामर्श समिति,
२	व्यवसायको वार्षिक कर संगै शुरुको वर्षमा दर्ता शुल्क निर्धारण गर्ने । व्यवसाय कर असुलीमा छुट तथा दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने	२०७९ साउन देखि नियमित	राजस्व परामर्श समिति, गाउँसभा
३	दर्ता भएका (सूचीकृत) व्यवसायहरुको लगत अद्यावधिक गर्ने तथा दर्तामा नआएकालाई दर्ता गर्न प्रोत्साहन गर्ने	२०७९ साउन देखि नियमित	गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरु
घ)	**जडिवुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर**		
१	जडिवुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर सङ्कलन हुने स्थान र परिमाण जानकारीका लागि	२०७९ मंसिर मसान्त सम्म	गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरु

	तथ्याङ्क संकलन गर्ने		
२	जडीवुटी जीवजन्तु तथा कवाडी कर कार्यविधि तर्जुम ागर्ने	२०७९ कार्तिक मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
ङ)	**विज्ञापन कर**		
१	न्यूनतम सङ्कलन हुन सक्ने रकम यकिन गरी ठेक्का अंक निर्धारण गर्ने	२०७९ भाद्र मसान्त सम्म	गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरु
२	प्रदेश कानुन वमोजिम विज्ञापन कर कार्यविधि तर्जुमा गर्ने	२०७९ कार्तिक मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
च)	**सवारी साधन कर**		
१	पालिका क्षेत्रमा संचालित भएको सवारी साधनहरुको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने	२०७९ भदौ मसान्त सम्म	गाउँपालिका, वडा कार्यालयहरु
२	प्रदेश कानुन वमोजिम विज्ञापन कर कार्यविधि तर्जुमा गर्ने	२०७९ कार्तिक मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

५.२ गैरकर राजस्व सुधार योजना तर्जुमा

यस अन्तर्गत पालिकावाट गरिने सिफारिस, प्रमाणीकरण, र संघ संस्थाहरुको दर्ता, इजाजत, अनुमति, नवीकरण, अचल सम्पत्तिको मूल्याङ्कन जस्ता सेवा सुविधाहरु उपलब्ध गराए वापतको शुल्क, दस्तुर एवं प्राकृतिक श्रोतको विक्रीहरु रहेका छन् । उपरोक्त गैरकरहरुको सुधारका लागि गाउँपालिकाले देहाय वमोजिम उद्देश्य, रणनीति, कार्यक्रम तथा कार्ययोजना तर्जुमा गरेको छ ।

क) उद्देश्य :

स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रका गैरकर राजस्वका आधार क्षेत्रहरु पहिचान, विस्तार गरी नागरिकहरुलाई प्रभावकारी, गुणस्तरीय सेवा सुविधाहरु न्यूनतम शुल्क तथा दस्तुरमा उपलव्ध गराई गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि ल्याउनु ।

ख) रणनीति

१. गैरकर राजस्व परिचालनका लागि ऐन, नियम, कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।
२. गैरकर राजस्वका आधार क्षेत्रहरु पहिचान एवं विस्तार गर्ने ।
३. सेवा शुल्क, दस्तुर एवं महसुललाई समयसापेक्षा र नागरिकमैत्री वनाउने ।

ग) कार्यनीतिहरु

रणनीति १ को गैरकर राजस्व परिचालनका लागि ऐन, नियम, कार्यविधि तर्जुमा अन्तर्गतका कार्यनीतिहरु

१. प्राकृतिक श्रोतहरु ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, काठ, दाउरा आदिको उपयोग सम्वन्धी निश्चित मापदण्ड निर्धारण गर्दै कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
२. स्थानीय व्यवसायिक तथा गैर सरकारी एवं सामुदायिक संघ संस्थाहरुको दर्ता, नवीकरण, अनुमति, इजाजत सम्वन्धी कार्यविधि तयार पारी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
३. सरकारी एवं ऐलानी जग्गा उपयोग सम्वन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरिनेछ ।
४. स्थानीय पर्यटक क्षेत्र प्रवर्द्धन (प्याराग्लाइडिङ) तथा व्यवस्थापन सम्वन्धी कार्यविधि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
५. पालिका भवन निर्माण मापदण्ड सहित नियमावली तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

रणनीति २ को गैरकर राजस्वका आधार क्षेत्रहरु पहिचान एवं विस्तार अन्तर्गतका कार्यनीतिहरु

१. राजस्वका आधार क्षेत्र पहिचान तथा विस्तारका लागि अध्ययन अनुसन्धान गरिनेछ ।
२. पालिका क्षेत्रभित्रको प्राकृतिक श्रोतहरु ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा संकलनका लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (आइइ) गर्ने । सोका आधारमा ठेक्का प्रक्रियाद्धारा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा संकलन एवं विक्री गर्दै नियमित रुपमा सो कार्यको अनुगमन गरिनेछ ।
३. स्थानीय व्यवसायिक, गैरसरकारी एवं सामुदायिक संघ संस्थाहरु सञ्चालन अघि अनिवार्य रुपमा अनुमति तथा इजाजत लिनुपर्ने व्यवस्थालाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
४. स्थानीय पर्यटकीय क्षेत्रहरु पहिचान, अत्यावश्यक पूर्वाधार एवं सेवा सुविधाको व्यवस्था गरी आन्तरिक एवं वाह्य पर्यटकहरुको प्रवेशमा न्यूनतम शुल्क निर्धारण गरिनेछ ।
५. शहरीकरण संगसंगै निजीक्षेत्रसंगको सहकार्यमा फोहरमैला व्यवस्थित गर्न ठेक्का प्रक्रिया अवलम्वन गरिनेछ ।

रणनीति ३ को सेवा शुल्क, दस्तुर एवं महसुललाई समयसापेक्षा र नागरिकमैत्री वनाउने अन्तर्गतका कार्यनीतिहरु

१. सेवा सुविधाहरुको शुल्क, दस्तुर न्यूनतम निर्धारण गर्ने र परिमार्जन गरिनेछ ।

२. स्थानीय व्यवसायिक, गैर सरकारी तथा सामुदायिक संघ संस्थाका लागि दर्ता शुल्क, नवीकरण, अनुमति एवं इजाजत शुल्क, दस्तुर अलग अलग निर्धारण गरिनेछ ।

३. भौगोलिक अवस्थिति र आर्थिक सामाजिक रुपमा अति विपन्न तथा लक्षित वर्गका आधारमा सेवा शुल्क, दस्तुरहरुमा छूट व्यवस्था गरिनेछ ।प्र

४. एकै प्रकृतिको कार्य नियमित रुपमा सेवा लिनुपर्ने करदाताहरुको पहिचान गरी आवश्यक नियम वनाई सेवा शुल्क तथा दस्तुरमा छूटको व्यवस्था गरिनेछ ।

घ) गैरकर राजस्व सुधार कार्ययोजना

तालिका नम्वर ११

राजस्व सुधार कार्ययोजना : गैरकर राजस्व

क.सं.	सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू	समयावधि	जिम्मोवारी
क)	**प्राकृतिक श्रोत उपयोग**		
१	प्राकृतिक श्रोत उपयोग गर्ने सम्वन्धी कार्यविधि तर्जुमा गर्ने र ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य पदार्थको बिक्री व्यवस्था गर्ने	२०७९ कार्तिक मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
२	सम्भाव्य स्थलहरुको IEE परिक्षण गर्ने र सो अनुसारको परिमाण एकिन गर्ने	२०७९ साउन मसान्त सम्म	प्राविधिक शाखा र प्रशासकीय अधिकृत
३	संकलन कार्यको नियमित रुपमा अनुगमन गरी अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिश गरेको मापदण्डभित्र मात्र रहेर उत्खनन् हुने कार्य सुनिश्चित गर्ने	२०७९ साउन देखि नियमित	राजस्व परामर्श समिति गाउँ कार्यपालिका
ख)	**नक्सापास दस्तुर**		
१	पुराना घरको अभिलेखीकरण/अद्यावधिकरण तथा नयाँ घरको नक्सा पास अनिवार्य गर्ने सम्बन्धमा जनचेतनामूलक कार्यक्रम गर्ने । नक्सापास नगरी घर निर्माण गर्दा हुनसक्ने क्षति तथा अन्य जोखिम सम्बन्धमा जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने	२०७९ साउन देखि नियमित	प्राविधिक शाखा, वडा कार्यालयहरु र गाउँ कार्यपालिका
२	नक्सापासको लागि मापदण्ड तथा कार्यविधिहरू अनुसार भवन निर्माण भए नभएको निरन्तर अनुगमन गर्ने	२०७९ साउन देखि नियमित	गाउँपालिका, वडा कार्यालयहरु
३	घरको तल्ला, बनोट तथा किसिमका आधारमा दस्तुरको दर निर्धारण गरी समयानुकूल परिमार्जन गर्दै जाने	२०७९ साउन देखि नियमित	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, प्राविधिक शाखा र वडा कार्यालयहरु
ग)	**बहाल विटौरी शुल्क**		
१	वहाल विटौरी शुल्क कार्यविधि तर्जुमा गर्ने	२०७९ कार्तिक सम्म	राजस्व परामर्श समिति, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
२	सरकारी, पर्ति र ऐलानी जग्गाको पहिचान गरी सो को उपयोग गर्नेको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने	२०७९ मंसिर मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
घ)	**सेवा शुल्क, दस्तुर तथा विविध आय**		
१	व्यवसाय दर्ता तथा अनुमतिका लागी छुट्टै कार्यविधि तर्जुमा गर्ने	२०७९ साउन मसान्त सम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
२	सिफारिस वा प्रमाणित प्रमाणपत्र चलानी गर्नुपुर्व दस्तुर संकलन गरेको एकीन गर्ने । वडावाट संकलित दस्तुरहरू शीर्षक सहितको विवरण तयार गर्ने	२०७९ साउन देखि	वडा सचिव

३	विभिन्न किसिमका शुल्क तथा दस्तुरहरूको वर्गीकरण गरी दस्तुरका दरमा आवश्यक परिमार्जन गर्ने	२०७९ साउन मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, गाउँसभा
ङ)	**दीर्घकालीन आय स्रोतको पहिचान तथा सम्भाव्यता**		
१	पालिकालाई दीर्घकालीन आय हुन सक्ने सम्भाव्य क्षेत्रहरूको पहिचान गर्ने - हाट बजार संचालन - उद्यमशिलता विकास - औद्योगिक ग्राम - ल्याण्ड फिल्ड साईट आदी	२०७९ साउन मसान्त सम्म	गाउँ कार्यपालिका
२	पालिका क्षेत्रभित्र पर्यटकीय पूर्वाधार बिकास सहित होमस्टे, रिसोर्ट सञ्चालनका लागि निजी क्षेत्रसंग सहकार्य गर्ने	२०७९ साउन देखि नियमित	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, गाउँ कार्यपालिका
३	व्यापारिक कम्प्लेक्स, उद्यान पार्क, वसपार्क, प्राविधिक शिक्षालय, अस्पताल, फोहोर संकलन केन्द्र, सार्वजनिक शौचालय जस्ता भौतिक पूर्वाधार बिकासमा सार्वजकि निजी साझेदारी मोडेलमा निर्माण, संचालन तथा हस्तान्तरण, लिज, सेवा करार, व्यवस्थापन करार जस्ता बिधि पद्धति मार्फत राजश्व सुधार कार्यक्रम संचालन गर्ने	२०७९ साउन देखि नियमित	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, गाउँ कार्यपालिका

५.३ राजस्व प्रशासन सुधार योजना तर्जुमा

यस अन्तर्गत पालिकाको राजस्व नीति, कार्यक्रम, संगठनात्मक संरचना, प्रशासनिक संयन्त्र, जनशक्ति विकास तथा व्यवस्था एवं प्रविधिको प्रयोग जस्ता पक्षहरु रहेका छन् । उपरोक्त कार्यका लागि पालिकाले देहाय वमोजिम उद्देश्य, रणनीति, कार्यक्रम तथा कार्ययोजना तर्जुमा गरेको छ ।

क) उद्देश्य :

पालिकाको राजस्व प्रशासनलाई सक्षम, सवल, प्रभावकारी, पारदर्शि एवं प्रविधियुक्त वनाउनु ।

ख) रणनीति

१. पालिकाको राजस्व सम्वन्धी ३ वर्षे लक्ष्य सहित नीति कार्यक्रम तय गर्ने ।
२. राजस्व परिचालनका लागि राजस्व प्रशासन छरितो, प्रभावकारी र पारदर्शि वनाउने ।
३. राजस्व प्रशासनलाई प्रविधियुक्त वनाउने ।

ग) कार्यनीतिहरु

रणनीति १ को पालिकाको राजस्व सम्वन्धी ३ वर्षे लक्ष्य सहित नीति कार्यक्रम तयगर्ने अन्तर्गका कार्यनीतिहरु

१. राजस्व सुधार एवं परिचालनका लागि गाउँपालिकाको राजस्व सम्वन्धी ३ वर्षे लक्ष्य सहित मध्यकालीन नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिनेछ ।
२. मध्यकालीन नीतिका आधारमा वार्षिक कार्यक्रम तयार पारी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

रणनीति २ को राजस्व परिचालनका लागि राजस्व प्रशासन छरितो, प्रभावकारी र पारदर्शि अन्तर्गतका कार्यनीतिहरु

१. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सिधै रिपोटिङ् गर्ने गरी कार्यपालिका अन्तर्गत राजस्व शाखा स्थापना गरिनेछ । शाखामा प्राविधिक कर्मचारी (आइटी) सहित आवश्यक कर्मचारीको व्यवस्था गरिनेछ ।
२. वडा कार्यालयवाट राजस्व सङकलन गर्ने अलगै इकाइ स्थापना गरी आवश्यक कर्मचारीको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
३. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा भएको व्यवस्था अनुसार राजस्व परामर्श समितिलाई क्रियाशील वनाइनेछ ।
४. नागरिकहरुको अचल सम्पत्ति मूल्याङ्कनका लागि प्राविधिकहरु समेत रहने गरी पालिकास्तरीय सम्पत्ति मूल्याङ्कन समिति गठन गरिनेछ ।
५. पालिकाका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुलाई क्षमता विकास तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
६. राजस्व प्रशासनका विधि प्रकिया, ऐन, नियम तथा कार्यविधि एवं नीति कार्यक्रम वारे जनप्रतिनिधि एवं करदाताहरुलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
७. सम्भावित करदाता, स्थानीय समुदायलाई कर सम्वन्धी कर शिक्षा, सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
८. पालिकाको आय व्यय विवरण अद्यावधिक गर्दै वेवसाइडमा अपलोड गरिनेछ ।
९. भूमिकर, सम्पत्तिकर, व्यवसाय कर लगायतका करहरु संकलनका लागि एकद्धार कर संकलन प्रणाली अवलम्वन गरिनेछ ।

रणनीति ३ को राजस्व प्रशासनलाई प्रविधियुक्त वनाउने अन्तर्गतका कार्यनीतिहरु

१. राजस्व शाखा एवं वडा कार्यालयमा समेत कम्प्युटर प्रणाली आइसिटि प्रयोगमा ल्याइनेछ ।
२. वडा कार्यालयहरु सहित कार्यपालिकामा तिव्रगतिको इण्टरनेट जडान गरिनेछ ।
३. राजस्व शाखा र वडा कार्यालय वीच कम्प्युटर सञ्जाल स्थापना गरी राजस्व सङ्कलनलाई व्यवस्थित पारिनेछ ।

४. वित्तीय संस्थाहरुसंग सहकार्य गरी वैकिङ्ग प्रक्रिया मार्फत राजस्व सङ्कलन गर्ने र कम्प्युटर प्रिण्टेड विजक जारी गरिनेछ ।

५. राजस्व सम्वन्धी कार्यका लागि अनलाइन सेवा प्रदान गरिनेछ ।

६. मोवाइल एप्सको विकास गरी राजस्व सम्वन्धी जानकारी करदाताहरुलाई गराइने छ ।

घ) कर प्रशासन राजस्व सुधार कार्ययोजना

तालिका नम्वर १२: राजस्व प्रशासन सुधार कार्ययोजना			
क.सं.	**सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू**	**समयावधि**	**जिम्मेवारी**
क)	**सांगठनिक स्वरुप तथा संस्थागत क्षमता**		
१	राजस्व शाखामा राजस्व सम्बन्धी सम्पुर्ण दस्तावेज तथा तथ्यांकको अभिलेख राख्ने	नियमित	राजस्व शाखा
२	राजस्व शाखा स्थापना र कर्मचारीको व्यवस्था गर्ने	२०७९ असोज मसान्त सम्म	गाउँ कार्यपालिका
३	राजस्व प्रशासनका कर्मचारी (वडा सचिव समेत)लाई क्षमता तालिम व्यवस्था गर्ने	२०७९ मंसिर सम्म	प्रमुम प्रशासकीय अधिकृत
४	राजस्व असुलीमा प्रायोग भएको सफ्टवेयरमा आवश्यक परिमार्जन गर्ने	२०७ कार्तिक मसान्त सम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व उपशाखा
५	वडा सचिवहरुको बैठक नियमित (कम्तिमा त्रैमासिक) राखी राजस्व असुलीको अवस्था, भोगेका समस्या तथा एकरुपता ल्याउन छलफल गर्ने	त्रैमासिक	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व उपशाखा
ख)	**कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था**		
१	आर्थिक ऐन पुनरावलोकन गरी परिमार्जन गर्ने	२०८० जेष्ठ मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति गाउँसभा
२	राजस्व नीति सामर्थ्यमा आधारित तथा करदातामैत्री बनाउने	२०७९ साउन	गाउँकार्यपालिका
ग)	**समन्वय, अनुगमन र समीक्षा**		
१	राजस्व संग सम्बन्धित सरोकारवालाहरु संग नियमित समन्वय तथा छलफल गर्ने	अर्ध वार्षिक	राजस्व उपशाखा
२	स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको बैठक नियमित बसी राजस्व संकलन प्रगतिको समीक्षा गरी सुधारका कदम चाल्ने	त्रैमासिक	राजस्व उपशाखा
घ)	**राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्ने**		
१	कार्ययोजनामा उल्लेख भएका कृयाकलापहरुको कार्यान्वयन गर्ने । कृयाकलापहरु कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्ने	२०७९ साउन देखि नियमित	राजस्व उपशाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
२	आवधिक रुपमा अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने । कृयाकलापहरुमा आवश्यक परिमार्जन गर्दै जान	२०७९ साउन देखि नियमित	राजस्व उपशाखा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

परिच्छेद-छः आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण

यस शिर्षकमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको आगामी तीन वर्ष (आ.व. २०७९/८० देखि २०८१/८२) को लागि राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ। यो आय अनुमान राजस्व सुधार योजनामा प्रस्ताव गरिएका कियाकलापहरूको आधारमा गरिएको हो। आय प्रक्षेपण गर्दा भविष्यमा आयका आधारको दायरा तथा दर बढ्न गई सोबाट हुनसक्ने योगदानलाई समेत मध्यनजर गरिएको छ। त्यसैगरी केही शिर्षकहरूको आय प्रक्षेपण गर्दा विगतको आय सङकलनको वृद्धिदरलाई आधार मानिएको छ। आय प्रक्षेपणका आधारहरुलाई शिर्षकगत रुपमा तल व्याख्या गरिएको छ।

६.१ राजस्व प्रक्षेपणको आधार

तालिका नम्वर १३
राजस्व प्रक्षेपणका आधारहरु

क.सं.	राजस्व शिर्षक	प्रक्षेपणको आधार
क)	**आन्तरिक आय तर्फ**	
१.	सम्पत्ति कर	घरधुरीको आधारमा सम्पत्ति कर निर्धारण गरिएको छ। यस अन्तर्गत हरेक ३ घरमा २ जना सम्पत्ति कर प्रयोजनका लागि करदाता हुन सक्ने अनुमानका आधारमा।
२.	घरजग्गा बहाल कर	आव २०७९/८० मा रु.१ लाख ८१ हजार प्राप्त हुन सक्ने र सो पश्चात ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
३.	व्यवसाय कर	आव २०७९/८० मा रु.१ लाख ८३ हजार प्राप्त हुन सक्ने र सो पश्चात ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
४.	जडीवुटी कर	आव २०७९/८० मा रु.५० हजार र सो पश्चात हरेक वर्ष ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
५.	विज्ञापन कर	आव २०७९/८० मा रु. ५० हजार र सो पश्चात ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
६.	दर्ता तथा नवीकरण दस्तुर	हरेक वर्ष ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
७.	घरनक्सा पास	हरेक वर्ष ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
८.	पर्यटन शुल्क	हरेक वर्ष ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
९.	सिफारिस दस्तुर	हरेक वर्ष ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
१०.	नाता प्रमाणित दस्तुर	हरेक वर्ष ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
११.	अन्य प्रमाणित	हरेक वर्ष ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
१२.	अन्य आय	हरेक वर्ष ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
१३.	प्राकृतिक श्रोत : ढुंगा, वालुवा, माटा	आव २०७९/८० मा रु.५ लाख र सो पश्चात हरेक वर्ष ५० प्रतिशतले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
१४.	हाटवजार संचालन	आव २०७९/८० मा रु.१ लाख र सो पश्चात हरेक वर्ष ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुन सक्ने अनुमानका आधारमा
ख	**वाह्य श्रोत**	
१५.	संघीय सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण, राजस्व बाँडफाँड	हरेक वर्ष ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान
१६.	प्रदेश सरकार : वित्तीय समानीकरण, राजस्व बाँडफाँड	हरेक वर्ष १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान

६.२ त्रिवर्षीय राजस्व प्रक्षेपण

क) आन्तरिक आयको प्रक्षेपण : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण निम्न अनुसार छ ।

तालिका नम्वर १४
त्रिवर्षीय राजस्व प्रक्षेपण : आन्तरिक श्रोत

क)	कर राजस्व	आर्थिक वर्षहरु			
		आधार वर्ष २०७८।७९	२०७९।०८०	२०८०।०८१	२०८१।०८२
१	मालपोत वा भूमिकर	४६९६७५	७०४५१२	७७४९६३	८५२४६०
२	सम्पत्तिकर	०	२८१८९३५	४९३३१३६	७३९९७०४
३	व्यवसाय कर	१२२२६९	१८३४०३	२७५१०५	४१२६५७
४	घरवहाल कर	१२०८६२	१८१२९३	२७१९३९	४०७९०९
५	जडीवुटी कर	०	५००००	७५०००	११२५००
6	विज्ञापन कर	०	५००००	७५०००	११२५००
	जम्मा कर राजस्व	**७,१२,८०६**	**३९,८८,१४४**	**५९,८२,२१६**	**८९,७३,३२४**
ख)	**गैरकर राजस्व**			-	-
१	संस्था दर्ता तथा नविकरण दस्तुर	२५१८१	३७७७१	५६६५७	८४९८५
२	नक्सापास दस्तुर	०	५००००	७५०००	११२५००
३	सिफारिस दस्तुर	२२४४५८	३३६६८७	५०५०३०	७५७५४५
४	प्रमाणित दस्तुर	६३३१०	९४९६५	१४२४४७	२१३६७१
५	अन्य आय	१५३००	२२९५०	३४४२५	५१६३७५
६	अन्य दस्तुर	१०९००	१६३५०	२४५२५	३६७८७५
७	प्राकृतिक श्रोत : ढुंगा, वालुवा, माटो	०	५०००००	७५००००	११२५०००
८	कृषि उपज संकलन तथा हाटवजार संचालन शुल्क	०	१०००००	१५००००	२२५०००
९	पर्यटन शुल्क	०	५००००	७५०००	११२५००
	जम्मा गैर कर राजस्व	**३,३९,१४९**	**१२,०८,७२३**	**१८,१३,०८५**	**२७,१९,६२८**
	जम्मा आन्तरिक आय	**१०,५१,९५५**	**५१,९६,८६७**	**७७,९५,३०१**	**१,१६,९२,९५२**

ख) वाह्य श्रोतको अनुमान :

तालिका नम्वर १५
त्रिवर्षीय राजस्व प्रक्षेपण : वाह्य श्रोत

क्र.सं.	श्रोतहरु	आर्थिक वर्ष			
		आधार वर्ष २०७७।७८	२०७९।०८०	२०८०।०८१	२०८१।०८२
१	नेपाल सरकार नगद अनुदान	७४९०००००	८२३९००००	९०६२९०००	९९६९१९००
२	नेपाल सरकार शर्सत अनुदान चालु	१६९७९१०८०	१८६७७०१८८	२०५४४७२०६	२२५९९१९२७
३	सर्शत अनुदान चालु आन्तरिक ऋण नगद ऋण	८०००००	८८००००	९६८०००	१०६४८००
४	नेपाल सरकार शर्सत अनुदान चालु ए डि वि । पि वि एल सोधभर्ना हुने ऋण	५६८७०००	६२५५७००	६८८१२७०	७५६९३९७
५	नेपाल सरकार शर्सत अनुदान चालु आई डि ए डि पि सि नगद ऋण	८५०००००	९३५००००	१०२८५०००	११३१३५००
६	नेपाल सरकार शर्सत अनुदान चालु आई डि ए डि पि सि नगद ऋण (वैदेशिक)	९७०३०००	१०६७३३००	११७४०६३०	१२९१४६९३
७	नेपाल सरकार शर्सत अनुदान चालु एस.एस डि.पि नगद अनुदान (बैदेशिक)	४९८०००	५४७८००	६०२५८०	६६२८३८
८	नेपाल सरकार शर्सत अनुदान चालु एस.एस.डि.पि सोधभर्ना अनुदान (बैदेशिक)	३८५२०००	४२३७२००	४६६०९२०	५१२७०१२
९	नेपाल सरकार शर्सत अनुदान चालु एस.एस.डि.पि सोधभर्ना हुने ऋण (बैदेशिक)	६२५९०००	६८८४९००	७५७३३९०	८३३०७२९
१०	नेपाल सरकार शर्सत अनुदान चालु युरोपियन युनियन नगद अनुदान (बैदेशिक)	२५०००	२७५००	३०२५०	३३२७५
११	नेपाल सरकार समपुरक अनुदान चालु आन्तरिक ऋण नगद ऋण	४०००००००	४४००००००	४८४०००००	५३२४००००
१२	समानिकरण अनुदान गण्डकी प्रदेश नगद अनुदान	१२०३१०००	१३२३४१००	१४५५७५१०	१६०१३२६१
१३	गण्डकी प्रदेश विशेष अनुदान चालु गण्डकी प्रदेश नगद अनुदान	५००००००	५५०००००	६०५००००	६६५५०००
१४	गण्डकी प्रदेश समपुरक अनुदान चालु गण्डकी प्रदेश नगद अनुदान	१०००००००	११००००००	१२१०००००	१३३१००००
१५	राजस्व बाँडफाँड प्रदेश सरकार राजस्व बाँडफाँड संघीय सरकार नगद	३०२३६७०।६९	३३२६०३७	३६५८६४१	४०२४५०५
१६	राजस्व बाँडफाँड प्रदेश सरकार राजस्व बाँडफाँड संघीय सरकार नगद	५३५६६२२९।३	५८९२२८५२।२३	६४८१५१३७	७१२९६६५१
	जम्मा	**४०,३६,३५,९८०**	**४४,३९,९९,५७८**	**४८,८३,९९,५३५**	**५३,७२,३९,४८९**

ग) आन्तरिक आय र वाह्य आय संक्षिप्त प्रक्षेपण :

तालिका नम्बर १६ त्रिवर्षीय राजस्व प्रक्षेपण : आन्तरिक र वाह्य श्रोत				
विवरण	**आधार वर्ष ०७७/७८**	२०७९।०८०	२०८०।०८१	२०८१।०८२
जम्मा आन्तरिक आय	१०५१९५५	५१९६८६७	७७९५३०१	११६९२९५२
जम्मा : वाह्य श्रोत	४०३६३५९८०	४४३९९५७८	४८८३९९५३५	५३७२३९४८९
कूल : आन्तरिक र वाह्य	४०,४६,८७,९३५	४४,९१,९६,४४५	४९,६१,९४,८३७	५४,८९,३२,४४१

परिच्छेद -सातः राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका अपेक्षित नतिजाहरू

बिहादी गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चातका अपेक्षित नतिजाहरु यसप्रकार रहेका छन :

- जनप्रतिनिधि एवं कर्मचारीहरुको क्षमता विकास भएको हुने
- राजस्व अभिवृद्धिका लागि संभावनाहरुको खोजी हुने, पहिचान भई संभाव्यता अध्ययन हुने
- राजस्व परिचालनका लागि आवश्यक नीति, कार्यक्रम, ऐन, कार्यविधि, निर्देशिका तथा कानूनी व्यवस्था भएको हुने
- राजस्व शाखामा आवश्यक जनशक्तिहरुको व्यवस्था भई राजस्व प्रशासन प्रभावकारी ढंगवाट परिचालन भएको हुने
- राजस्व परामर्श समितिको क्षमता अभिवृद्धि भई राजस्व प्रशासन संचालनमा उल्लेख्य मार्गनिर्देश हुने
- सरोकारवाला निकाय, समुदाय, निजी क्षेत्रहरुसंग राजस्व अभिवृद्धि एवं राजस्व प्रशासन संचालनमा हातेमालो भएको हुने
- संकलित राजस्वहरु पालिकाको आन्तरिक आय वृद्धि हुने क्षेत्रहरुमा परिचालन भएको हुने
- राजस्व संकलनका लागि अनलाइन तथा डिजिटल प्रणालीहरु अवलम्वन क्रमिक रुपमा भएको हुने
- करदाताहरुको अभिलेख अद्यावधिक भई करतिर्ने र नतिर्ने करदाताहरु पहिचान भएको हुने
- पालिकाका निर्वाचित प्रतिनिधिहरु तथा कर्मचारीहरुले राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्नुपर्ने आवश्यकता, यसको महत्व र कार्ययोजना तर्जुमा सम्वन्धी कृयाकलापहरुको बारेमा जानकारी प्राप्त भएको हुने
- पालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा भई सोको कार्यान्वयनबाट पालिकाको आन्तरिक स्रोतमा बृद्धि भएको हुने
- पालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरी आन्तरिक आय परिचालनमा सुधार ल्याउन र राजश्व प्रक्षेपणलाई यथार्थपरक र बैज्ञानिक बनाई वजेट तर्जुमा प्रकृयालाई थप व्यबस्थित गर्न सहयोग पुगेको हुने
- राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा पश्चात वास्तविक आन्तरिक आयको क्षेत्र पहिचान, अधिकार र करका दर दायरा विस्तारमा सुधार आएको हुने
- राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा पश्चात सरोकारावालाहरुको बुझाईमा एकरुपता आएको हुने र सोही अनुसार करका दररेटमा परिमार्जन भएको हुने ।

परिच्छेद - आठ : अनुगमन तथा मुल्याङ्कन

सहभागितात्मक पद्दति अपनाई तर्जुमा गरिएको यस राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिकाले राजस्व सुधारसंग सम्बन्धित नीति, रणनीति, उद्देश्य अनुरुप माथि कार्ययोजना खण्डमा उल्लेख गरिएका कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरुको लागि आवश्यक खर्चलाई बिनियोजन वजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक छ । कार्ययोजनामा उल्लेख भएका कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु सम्पादन हुन नसकेमा त्यसले प्रक्षेपण गरिए बमोजिम आय सङ्कलनमा प्रभाव पार्न सक्दछ । यसका अतिरिक्त राजस्व सुधार कार्ययोजनाका निश्चित कार्य गर्न अन्य सहयोगी निकाय तथा परियोजनाहरुवाट पनि सहयोग लिन सकिन्छ ।

गाउँपालिकालाई प्राप्त राजस्व अधिकारहरु मध्ये कतिपय अधिकारहरु विगतको तुलनामा फरक भएकाले राजस्व ब्यवस्थापनलाई त्यस अनुरुप सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ । तसर्थ राजस्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरुलाई पनि प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन गर्नु आवश्यक छ ।

८.१ अनुगमन तथा मुल्याङ्कन

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको ब्यवस्था अनुसार गठन भएको राजस्व परामर्श समितिलाई राजस्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी अन्तरिक आम्दानीका स्रोतहरु अनुमान गर्ने र स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिलाई आय अनुमान गर्ने कार्यमा यो राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सहयोग गर्दछ । यो राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ब्यवस्था सिफारिस गरिएको छ ।

(क) कार्यालयस्तरको अनुगमन

यो स्तरको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व शाखा / उप शाखा तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका कर्मचारीहरुलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ । कम्तिमा महिनामा एक पटक बैठक वसी योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा असुली अवस्थाको अनुगमन गरी लक्ष हासिल गर्ने तर्फ आवश्यक कार्यगत निर्णयहरु गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक छ ।

(ख) राजस्व परामर्श समितिवाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

राजस्व परामर्श समितिले चौमासिक रुपमा राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था, आय सङ्कलनको अवस्थाको नियमिति अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई आवश्यक परामर्श प्रदान गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । त्यसैगरी आगामी आर्थिक बर्षको लागि आयको अनुमान गर्ने कार्य पूर्व भएका गरेका कार्यको मूल्याङ्कन गरी स्रोत, दर तथा दायरामा सुधारको लागि कृयाकलाप सिफारिस गर्ने र त्यसको आधारमा आयको अनुमान गर्नु उपयुक्त हुन्छ । यसका अतिरिक्त आर्थिक बर्षको समाप्ती पश्चात राजस्व सुधार योजनाको समिक्षा गरिनु आवश्यक छ ।

(ग) कार्यपालिकावाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

कार्यपालिकाको बैठकले राजस्व परामर्श समितिबाट प्रस्तुत गरेका सुझावहरुलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । छलफलको क्रममा राजस्व सुधार कार्ययोजना तथा आय असुली अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यकताको आधारमा नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय लिनु आवश्यक छ ।

(घ) वाह्य अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने चाहने संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरु आदिले अनुगमनको लागि सहयोग प्रदान गर्न सक्नेछन् । यस्तो अनुगमन प्रणालीको स्थापनाले स्थानीय सरकारको अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्ने क्षमतामा विकास हुनेछ । राजस्व प्रशासनसंग सम्बन्धित तथ्याङ्क बाहेक योजना कार्यान्वयन प्रकृयाको अनुगमन तथा करदाताहरुको भावना तथा बिचार सङ्कलन पनि अनुगमनको मुख्य विधि बनाउन सकिन्छ ।

अनुसूची १

राजस्व सुधार कार्य योजना तयारीका लागि सूचना संकलन फाराम

पालिकाको नामः **राजस्व शाखा प्रमुखको नामः**

नोटः सबै रकम रु हजारमा भरिदिनुहोला ।

१. पालिकालाई प्राप्त आन्तरिक राजस्व अधिकार र परिचालनको अवस्थाः

आय शीर्षकहरू	**सम्भावना** (भएको/नभएको)	**बैठकबाट दर निर्धारण** (भएको/नभएको)	**पालिकाबाट संकलन** (भएको/नभएको)
क) कर राजस्व			
• सम्पत्तिमा आधारित कर –मालपोत वा भूमिकर			
• सम्पत्तिमा आधारित कर – सम्पत्तिकर			
• व्यवसाय कर			
• सवारी कर			
• घरजग्गा बहाल कर			
• विज्ञापन कर			
• मनोरञ्जन कर			
(ख) गैर कर राजश्व			
• सवारी पार्किङ्ग शुल्क			
• खानेपानी महशुल			
• विद्युत महसुल			
• वहाल विटौरी शुल्क			
• पर्यटन सेवा शुल्क			
• फोहरमैला व्यवस्थपन शुल्क			
• प्राकृतिक स्रोतः ढुङगा, गिटि, बालुवा, माटो, दहत्तर बहत्तर बिक्रि			
• ढल निकास सेवा शुल्क			
• सार्वजनिक शौचालय सेवा शुल्क			
• हाटवजार सेवा शुल्क			
• पशु वधशाला सेवा शुल्क			
• सार्वजनिक संरचना मर्मत सम्भार शुल्क			
• सडक बत्ती सेवा शुल्क			
• अतिथि गृह सेवा शुल्क			
• अचल सम्पत्ति मूल्यांकन शुल्क			
• दर्ता तथा नविकरण दस्तुर			
• नक्सापास दस्तुर			

आय शीर्षकहरू	सम्भावना (भएको/नभएको)	बैठकबाट दर निर्धारण (भएको/नभएको)	पालिकाबाट संकलन (भएको/नभएको)
• सिफारिस तथा बक्सौनी दस्तुर			
• नाता प्रमाणित दस्तुर			
• अन्य प्रमाणित दस्तुर			
• लिलाम विक्री			
• सार्वजनिक निजी साझदारी			
• अन्य स्रोत परिचालन (नक्सा फाराम, फोटोकपी, प्रोफाईल, घरनम्वर आदि)			
• साँवा, ब्याज, लाभांस र वोनस			
• भाडा तथा वहाल			
• मेसिन तथा औजार भाडा			
• सभागृह भाडा			
• ताल, पोखरी तथा जग्गा भाडा			

१.१ पालिकाले माथि उल्लेखित बाहेक कुनै थप आन्तरिक राजस्व उठाएको भएमा सो को विवरण :

क.

ख.

ग.

२. पालिकाले आन्तरिक आय उठाउन सक्ने तर हाल सम्म नउठाएका आय शिर्षकहरु तथा सो को परिचालन गर्ने उपाय

सम्भाब्य भए पनि हालसम्म नउठाएका आय शिर्षकहरु	लागु नहुनुको कारण	परिचालन गर्ने उपाय

३. राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था:

नीति निर्धारणका क्षेत्रहरु	हालको अवस्था	नीतिगत सुधारको लागि के गर्नु पर्ला ?
संगठनात्मक व्यवस्था		
राजस्व शाखाको व्यवस्था संगठन संरचनामा छ छैन ?		
राजस्व शाखामा कुन तहका कति दरवंदी छन् ?		

राजस्व शाखामा हालको पदपुर्तिको अवस्था कस्तो छ ?		
कर्मचारीको क्षमता विकासकोलागि के गरिएको छ ?		
राजस्व प्रशासन शाखाले गर्ने काम तोकिएको छ ?		
कर्मचारीहरुलाई जिम्मेवारी स्पष्ट र लिखित रुपमा दिईएको छ छैन ?		
कर्मचारीहरुलाई आवश्यक पर्ने स्थान, फर्निचर, यातायात साधन, कम्प्युटर, मसलन्द आदिको व्यवस्था कस्तो छ ?		
राजस्व संकलन गर्न सफ्टवयरको प्रयोग छ ?		
कुन कुन शीर्षकको राजस्व संकलन वडा बाट हुन्छ ?		
सूचना प्रविधिको प्रयोगको अवस्था कस्तो छ ?, एसएमएस, इमेल, टेलिफोन आदि)		
राजस्व प्रशासन संचालन अवस्था		
करदाता अभिलेख आवश्यक पर्ने स्रोतहरु (सम्पत्ति, व्यवसाय, विज्ञापन, वहाल आदि) को करदाताहरुको अभिलेख व्यवस्था कस्तो छ ?		
पालिकाको स्वामित्वमा रहेका स्थायी सम्पत्तिहरुको विवरण छ छैन ? स्थायी सम्पत्तिहरुको परिचालन कस्तो छ ?		
कर निर्धारणको लागि सम्पत्ति वा आय वा खर्च वा कारोवारको मूल्यांकन कत्तिको सहि रुपमा भएको छ ? मूल्यांकन अनुसार कर निर्धारण भएको छ छैन ?		
राजश्व चुहावट हुन सक्ने सम्भावनाहरु के के छन् ? र तिनको नियन्त्रणकोलागि कस्तो नीति लिईएको छ ?		
कानुनी व्यवस्थाको वर्खिलाप गरेमा दण्डको व्यवस्था कस्तो छ ?		
समयमा राजश्व तिर्नेलाई छुट र ढीलो बुझाएमा जरीवाना लाग्ने व्यवस्था सबै आयस्रोतहरुमा कसरी लागु गरिएको छ ?		
करदाताहरुलाई उनीहरुले तिर्नुपर्ने कर रकमबारे जानकारी गराउने व्यवस्था के छ र कत्तिको प्रभावकारी छ ?		
पालिकाले निर्धारण गरेको कर तथा शुल्कमा चित्त नबुझेमा गुनासो वा उजुरी गर्नेसक्ने व्यवस्था के कस्तो छ ?		
राजश्व शाखाको कार्य प्रकृया, चुहावट नियन्त्रणको प्रयास, लक्ष तथा असुली अवस्थाको अनुगनमनको व्यवस्था के छ ?		
राजस्व बढाउन सार्वजनिक निजी साझेदारीमा के गरिएको छ, के गर्न सकिन्छ		
सूचना तथा समन्वय		
करदाताहरुलाई कर तथा शुल्क सम्बन्धी जानकारी दिन के कस्तो कार्य गरिएको छ ? (शिक्षा मूलक कार्यक्रम, प्रचार प्रसार, होर्डिङ्ग वोर्ड, बेव साईट आदि)		
करको दर निर्धारण तथा समिक्षामा सरोकारवालाहरुको सहभागीता कस्तो छ ?		
राजस्व परामर्श समितिको प्रभावकारीता कस्तो छ ?		
राजश्व असुलीमा सरोकारवालाहरु कतिको सकारात्मक रुपमा सहभागी हुन्छन्		
राजस्व शाखालाई अन्य शाखा तथा निकायबाट प्राप्त सहयोग कस्तो छ ?		
आयका स्रोतहरुको अभिलेख व्यवस्था कस्तो छ ?		

पालिकाको आयको आय विवरण सार्वजनिक हुने गरेको छ छैन? छ भने कुन कुन समयमा ? कसरी हुन्छ ?		
आयको आलेप तथा मलेप हुने गरको छ छैन ? छ भने आएका बेरुजुहरु कसरी संवोधन भएका छन् ?		

निष्कर्षः पालिकाले राजस्व परिचालनको अवस्थामा सुधार ल्याउन पालिका आफैले के गर्न सक्छ ?

क.
ख.
ग.
घ.

सम्भाब्यता पहिचान पछि आय संकलनमा ठुलो खाडल (GAP) देखिएका आय शिर्षकहरु	खाडल ठुलो हुनुको कारण	समाधानका उपायहरु

४. पालिकाको आय विवरण

क.सं.	आय शिर्षक	यथार्थ आय (आ.ब.)				
			२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ अनुमान
१	**आन्तरिक आय**					
१.१	कर राजस्व					
	मालपोत वा भूमिकर					
	सम्पत्ति कर					
	व्यवसाय कर					
	सवारी कर					
	घरजग्गा बहाल कर					
	विज्ञापन कर					
	मनोरञ्जन कर					
१.२	**गैरकर राजस्व**					
१.२.१	सेवा शुल्क					
	सवारी पार्किङ्ग शुल्क					
	खानेपानी महशुल					
	विद्युत महसुल					
	टेलिफोन महसुल					
	पर्यटन सेवा शुल्क					
	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क					

क.सं.	आय शिर्षक	यथार्थ आय (आ.ब.)				
			२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ अनुमान
	ढल निकास सेवा शुल्क					
	सार्वजनिक शौचालय सेवा शुल्क					
	हाटवजार सेवा शुल्क					
	पशुवधशाला सेवा शुल्क					
	सार्वजनिक संरचना मर्मत सम्भार शुल्क					
	सडक बत्ती सेवा शुल्क					
	अतिथी गृह सेवा शुल्क					
	अचल सम्पत्ति मूल्यांकन शुल्क					
१.२.२	दस्तुर					
	दर्ता तथा नविकरण दस्तुर					
	नक्सापास दस्तुर					
	सिफारिस तथा बक्सौनी दस्तुर					
	नाता प्रमाणित दस्तुर					
	अन्य प्रमाणित दस्तुर					
१.२.३	विक्री					
	प्राकृतिक स्रोतः ढुङगा, गिटि, बालुवा, माटो, दहत्तर बहत्तर बिक्रि					
	चालु सम्पत्ति लिलाम विक्री					
	स्थायी सम्पत्ति विक्री					
१.२.४	स्रोत परिचालन					
	सार्वजनिक निजी साझदारी					
	अन्य स्रोत परिचालन (नक्सा फाराम, फोटोकपी, प्रोफाईल, घरनम्बर आदि)					
१.२.५	साँवा, ब्याज, लाभांस र वोनस					
१.२.६	अन्य आय					
	भाडा तथा वहाल					
	मेसिन तथा औजार भाडा					
	सभागृह भाडा					
	ताल, पोखरी तथा जग्गा भाडा					
	दण्ड जरिवाना					

क्र.सं.	आय शिर्षक	यथार्थ आय (आ.ब.)				
			२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ अनुमान
	धरौटी फिर्ता					
	पेश्की फिर्ता					
२.	**वाह्य स्रोत**					
२.१	अनुदान					
२.१.१	नेपाल सरकारबाट अनुदान					
	शशर्त अनुदान					
	समानीकरण अनुदान					
	अन्य नगद अनुदान					
	समपुरक अनुदान					
	विशेष अनुदान					
	प्रदेश सरकारबाट अनुदान					
	शशर्त अनुदान					
	समानीकरण अनुदान					
	समपुरक अनुदान					
	विशेष अनुदान					
२.१.२	राजश्व बाँडफाँड					
	संघ					
	प्रदेश					
२.१.३	अन्य अनुदान					

५. सम्भाब्यताको लागि आधारभूत तथ्यांक (प्रोफाईल बाट नभएमा जानकारहरु सँग छलफल गरी भर्ने)

१. घरको विवरण

क्र.सं.	घरको वर्गीकरण	घर संख्या	बहालमा भएको संख्या
१	कच्चीघर (कच्ची जोडाई भई कच्ची छाना भएको)		
२	कच्ची जोडाई भई ढलाई वा टिनको छाना भएको : एक तले		
३	कच्ची जोडाई भई ढलाई वा टिनको छाना भएको : दुई तले		
४	कच्ची जोडाई भई ढलाई वा टिनको छाना भएको : दुई तले भन्दा माथी		
५	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर : एक तले		
६	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर : दुई तले		
७	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर : तीन तले		
८	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर : तीन तले भन्दा माथी		
९	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर : एक तले		

१०	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर : दुई तले		
११	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर : तीन तले		
१२	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर : तीन तले भन्दा माथी		
१३	व्यापारीक तथा औद्योगिक प्रयोजनका लागि निर्मित घर *(नोटः व्यपारीक कम्पलेक्स, पार्टी प्यालेस, अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्यापस आदी)*		
जम्मा			

२. जग्गाको विवरण

क्र.सं.	जग्गाको किसिम	क्षेत्रफल (विघा, कट्ठा)	जम्मा
१	ब्यापारिक, ब्यवसायिक(कालो पत्रे सडकले छोएको)		
	ब्यापारिक, ब्यवसायिक(ग्राभेल सडकले छोएको)		
	ब्यापारिक, ब्यवसायिक(कच्चि सडकले छोएको)		
२	कृषि (नगदे बालि हुने सडकले छोएको))		
	कृषि (नगदे बालि हुने सडकले नछोएको))		
	कृषि (परम्परागत बालि हुने सडकले छोएको))		
	कृषि (परम्परागत बालि हुने सडकले नछोएको))		
३	माथि नपरेको (कमसल)		
जम्मा			

३. पालिकाको स्वामित्वमा रहेको जग्गा जमिन वा भौतिक निर्माण

क्र.सं.	स्थान वा भौतिक निर्माण विवरण	संख्या/क्षेत्रफल	परिचालनको अवस्था
१			
२			

४. पालिकाको स्वामित्वमा रहेको सवारी साधनको विवरण

क्र.सं.	सवारी साधन	संख्या	कैफियत
१	बस,		
२	ट्रक,		
३	टिप्पर		
४	ट्याक्टर		
५	अन्य हेभी गाडी		
जम्मा			

५. पालिका / वडा क्षेत्रमा रहेका व्यापार व्यवसायको विवरण

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	संख्या		कैफियत
		थोक	खुद्रा	
१	***व्यापारिक वस्तु***			
१.१	चुरोट, रक्सि, ज्वेलरी			
१.२	निर्माण सामाग्री, कम्प्युटर विधुत्त सामान, क्यामेरा, टेलिभिजन, रेडियो, कार्पेट, पेट्रोलियम पदार्थ			
१.३	खाद्य पदार्थ, कपडा पसल			
१.४	सवारी साधन			
२	***विशेषज्ञ परामर्श तथा अन्य व्यावसायिक सेवा***			
२.१	चिकित्सक, इन्जिनियर, कानुन व्यवसायी, लेखा परिक्षक, परामर्शदाता, बीमा			

	एजेन्ट, सर्भेयर, अनुवादक, शेयर दलाल, सामान ढुवानीकर्ता तथा कम्पनी			
२.२	संस्थागत पेन्टर			
३	निर्माण व्यवसाय (प्रधान कार्यालय भएको)			
४	उत्पादनमूलक उद्योग			
५	उर्जामूलक उद्योग			
६	कृषि तथा वन जन्य उद्योग			
७	खनिज उद्योग			
८	पर्यटन उद्योग			
९	सेवा उद्योग			
१०	निर्माण उद्योग			
११	***संचार सेवा***			
११.१	निजी क्षेत्रको हुलाक, कुरियर, फोन, इमेल, इन्टरनेट			
११.२	छपाई तथा प्रकाशन			
१२	***बित्तीय सेवा***			
१२.१	बाणिज्य बैंक (नेपाल सरकारको पुर्ण स्वामित्व बाहेक)			
१२.२	वित्तीय कम्पनी (मुख्य कार्यालय भएको)			
१२.३	बीमा कम्पनी			
१२.४	वित्तीय कम्पनी (शाखा कार्यालय), मनि एक्सचेन्ज, शेयर कारोबार			
१२.५	सहकारी बैंक			
१३	***स्वास्थ्य सेवा***			
१३.१	गैरसरकारी अस्पताल, नर्सिङ्ग होम			
१३.२	क्लिनीक तथा ल्याव			
१४	***शिक्षा सेवा***			
१४.१	निजी क्षेत्रका स्कुल, क्याम्पस, विश्वविद्यालय			
१४.२	तालीम तथा अनुसंधान केन्द्र			
१५	***मर्मत सम्भार सेवा***			
१६	***अन्य सेवा***			
१६.१	विज्ञापन, व्यूटी पालैर, सैलुन, फोटो स्टुडियो, पेन्टर, बिक्रेता (मासु, फूल विरुवा, सिसा, प्लाईउड, भाँडाकुडाँ, खेलौना, गिफ्फट), पुल हाउस			
१६.२	बैदेशिक रोजगार			
१६.३	स्वदेशिक रोजगार			
१६.४	रियस स्टेट			
१६.५	पशु बधशाला			
१६.६	स्टिल काठ फर्निचर			
१६.७	केबुल नेटवर्किङ्ग			
१७	***अन्य व्यवसाय***			
१७.१	पार्क, पिकनिक स्पट			
१७.२	टुर अपरेटर			
१७.३	मथि उल्लेखति नभएको			

६ पालिका तथा वडाको स्वामित्वमा रहेको वा सार्वजनीक स्थानमा भएको पार्किङ्ग विवरण

क्र.सं.	पार्किङ्ग क्षेत्र, स्थान	सवारी साधन	सवारी पार्किङ्ग संख्या (दैनिक)			कैफियत
			अधिकतम	न्यूनतम	औसत	
		बस, ट्रक, ट्रेक्टर				
		मिनिवस				

		कार र टेम्पो				
		अन्य				

७. पालीका तथा वडाले उपलब्ध गराउने विभिन्न सेवा विवरण

क्र.सं.	सेवाहरु	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	हालको अवस्था (आय)
१	खानेपानी		
२	फोहरमैला व्यवस्थापन		
३	सडक बत्ती		
४	ढल निकास		
५	सार्वजनीक शौचालय		
६	हाट बजार		
७	पोखरी		
८	पशु बधशाला		
९	अन्य (जात्रा मेला)		
१०	अन्य		
जम्मा			

८. पालीका भित्र रहेका पार्क तथा सम्भावित पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण

अनुसूची २

आज मिति २०७९ साल असार २ गते बिहिवारको दिन दिनको ११:३० बजे बिहादी गाँउपालिका, गाँउकार्यपालिकाका अध्यक्ष श्री परविन गुरुङज्युको अध्यक्षतामा स्कोलर नेपाल प्राइभेट लिमिटेड कितिंपुरको सहजिकरणमा बिहादी गाँउपालिका गाँउकार्यपालिका पर्वतमा राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा अवधारणा तथा मर्स्यौदा सम्वन्धित अन्तक्रिया कार्यक्रम देहायको उपस्थितिमा सु-सम्पन्न गरियो ।

उपस्थिती

१. श्री परविन गुरुङ — अध्यक्ष, बिहादी गा.पा
२. श्री ध्रुव दयाल — प्र.प्र.अ बिहादी गा.पा
३. श्री चित्र बहादुर गुरुङ — वडा अध्यक्ष १ नं वडा
४. श्री गणेश शर्मा पौडेल — वडा अध्यक्ष २ नं. वडा
५. श्री गणेश प्रसाद पराजुली — वडा अध्यक्ष ३ नं. वडा
६. श्री विष्णु प्रसाद सुसाल — वडा अध्यक्ष ४ नं. वडा
७. श्री खिम बहादुर थापा मगर — वडा अध्यक्ष ५ नं. वडा
८. श्री मन बहादुर बस्याल — वडा अध्यक्ष ६ नं. वडा
९. श्री सविता गुरुङ — कार्यपालिका सदस्य
१०. श्री विस्नु सुसाल — कार्यपालिका सदस्य
११. श्री रामकला नेपाली — कार्यपालिका सदस्य
१२. श्री कमला कुमारी परियार — कार्यपालिका सदस्य
१३. श्री तुलसी कुमारी सुनार — कार्यपालिका सदस्य
१४. श्री माया वि.क — कार्यपालिका सदस्य

कर्मचारीहरु

१५. श्री अर्जुन रिजाल — लेखा अधिकृत बिहादी गा.पा
१६. श्री हरि प्रसाद सुसाल — स्वास्थ्य संयोजक बिहादी गा.पा
१७. श्री भरत सुसाल — लेखापाल " "
१८. श्री सन्तोस सुवेदी — कम्प्युटर अपरेटर " "
१९. श्री दिनेश सुसाल — प्रा.स शिक्षा सेवा " "
२०. श्री सागर रेग्मी — सब इन्जिनियर " "
२१. श्री सुनिता ढकाल — सहायक पार्चा "
२२. श्री राजेन्द्र गिरी — एम.आइ.एस अपरेटर

Date ______
Page ______

२३. श्री सागर न्यौपाने प्रा.स कृषि सेवा विहादी गाउँ
२४. श्री अस्मिता शर्मा सहायक चौथो ,,
२५. श्री रंगिता राजवंशी उद्यम विकास सहजकर्ता ,,
२६. श्री प्रतिमा कन्याल पशु स्वयंसेवक ,, ,,
२७. श्री नविन्द्र गुर्तेल रोजगार संयोजक ,, ,,
२८. श्री राजकुमार श्रेष्ठ अ. सव-इन्जिनियर ,, ,,
२९. श्री धर्मेन्द्र कुमार यादव इन्जिनियर ,, ,,
३०. श्री मोति वहादुर कुंवर स्वकिय सचिव ,,
३१. श्री राजु मुसाल का.स ,, ,,
३२. श्री नवराज मुसाल का.स ,, ,,

परामर्शदाताको तर्फबाट

श्री वि. के महर्जन स्कोलर नेपाल
श्री नरेन्द्र विक्रम के.सी स्कोलर नेपाल
श्री महेन्द्र रवनाल स्कोलर नेपाल

अनुसूची ३

GDS
राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा
अवधारणा तथा मस्यौदा सम्वन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम
२ असार २०७९
प्राविधिक सहयोग
स्कोतर नेपाल प्रा.लि. काठमाडौं

अनुसूची ४

वहादी गाउँपा लका गाउँ कार्यपा लकाको कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुको ववरण

क्र. सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क फोन नं.	कै फयत
१	ध्रुव दयाल	प्रमुख प्रशासकीय अ धकृत	९८५७६५०८७१	
२	हरि प्रसाद भुसाल	स्वास्थ्य संयोजक	९८६७१०३६९४	
३	अर्जुन रिजाल	लेखा अ धकृत	९८४७७११३४१	
४	न वन्द्र भुर्तेल	रोजगार संयोजक	९८६७६४२७८५	
५	भरत भुसाल	लेखापाल	९८६७८४७९०९	
६	सन्तोष सुवेदी	कम्प्यूटर अपरेटर	९८४६१००८७३	
७	दिनेश भुसाल	प्रा. स. शक्षा सेवा	९८४७७३६२१४	
८	सागर रेग्मी	सव- ईन्जिनियर	९८६६०६२५११	
९	सुनिता ढकाल	सहायकस्तर पाँचौं	९८६७६१९११५	
१०	सागर न्यौपाने	प्रा. स. कृ ष सेवा	९८४४७६२०३८	
११	राजेन्द्र गरी	एम. आइ. एस. अपरेटर	९८४७७३३७८४	
१२	अस्मिता शर्मा	सहायक चौथो	९८४७७८७११०	
१३	राजकुमार श्रेष्ठ	अ. सव- ईन्जिनियर	९८५७०६४७१८	
१४	दिनबन्धु प्रसाद पौडेल	खा. पा. स. टे.	९८४७०१३१३४	
१५	आ शका श्रेष्ठ	प. हे. न. स्टाफ नर्स	९८४७७५०२२६	
१६	संजिब भण्डारी	सव- ईन्जिनियर	९८६१७७०७७६	
१७	यमकला पुरी	फल्ड सहायक	९८४५४७९७३४	
१८	रु व चौधरी	उद्यम वकास सहजकर्ता	९८१५६४९५८६	
१९	रं गता राजवंशी	उद्यम वकास सहजकर्ता	९८६८१०६६६७	
२०	सन्धु ह्रमाल	रो मङ अ. न. मी.	९८४३४६८०४५	
२१	छ वलाल कुंवर	खा. पा. स. टे.	९८४४७९०२११	
२२	जीवन बहादुर शाही	ना. प्रा. स. (कृ ष सेवा)	९८४८३२८७१०	
२३	मनोज बैठा धोवी	ना. पशु स्वास्थ्य प्रा व धक	९८२१८१६४९५	
२४	वन्दु रावत	ना. पशु स्वास्थ्य प्रा व धक	९८१०८८९४१५	
२५	सरिता खड्का	ना. पशु सेवा प्रा व धक	९८०४३८६७९९	
२६	मोति बहादुर कुंवर	स्वकीय स चव	९८६२१२९८००	
२७	राजु भुसाल	कार्यालय सहयोगी	९८६७७६७१००	
२८	नवराज भुसाल	कार्यालय सहयोगी	९८४७६८१३८७	
२९	राजु श्रेष्ठ	सवारी चालक	९८०६५५५५०६	
३०	अ मत गुरुङ	सवारी चालक	९८४८५३६१३३	
३१	वजय बहादुर दर्जी	सवारी चालक	९८	

राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्रा धकरणबाट वहादी गा.पा. मा खटाईएका कर्मचारीहरुको ववरण

क्र.सं.	नामथर	पद	सम्पर्क फोन	कै फयत
१	धर्मेन्द्र कुमार यादव	इन्जिनियर	९८१२१५२१५८	

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कर्यालय, गण्डकी प्रदेश बाट वहादी गा.पा. मा खटाइएका कर्मचारीहरुको ववरण

क्र.सं.	नामथर	पद	सम्पर्क फोन	कै फयत
१	प्रतिमा छन्त्याल	पशु स्वयमसेवक	९८६१०६६८७६	

गरिव घर पहिचान कार्यक्रमतर्फ

क्र.सं.	नामथर	पद	सम्पर्क फोन	कै फयत
१	राजु भुसाल	सुपरिवेक्षक	९८६०६८४८३५	
२	दुर्गा प्रसाद भुसाल	गणक	९८४८७००७४०	
३	रन्नता वसेल भुसाल	गणक	९८६६००५१९५	
४	कमला भुसाल	गणक	९८६७९४५२७४	

वहादी गाउँपा लका अन्तर्गतका वडा कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुको ववरण

क्र.सं.	नामथर	पद	कार्यालय	सम्पर्क फोन	कै फयत
१	लक्ष्मि प्रसाद आचार्य	वडा स चव	१ नं. वडा कार्यालय, बाच्छा	९८६७६६७९४६	
२	ललाधर पराजुली	वडा स चव	२ नं. वडा कार्यालय, बर्राचौर	९८४६०१२३३	
३	रामु पौडेल	वडा स चव	३ नं. वडा कार्यालय, रानीपानी	९८४५२०३९९४	
४	ईश्वरी प्रसाद न्यौपाने	वडा स चव	४ नं. वडा कार्यालय, वहाकीठाँटी	९८४६१८२३३५	
५	केशव पौडेल	वडा स चव	५ नं. वडा कार्यालय, उरामपोखरा	९८४६७३१७९	
६	सुन कुमारी भ राई	वडा स चव	६ नं. वडा कार्यालय, शा लग्राम	९८४६५६३६७४	
७	राजेन्द्र श्रेष्ठ	अ.स.ई.	३ नं. वडा कार्यालय, रानीपानी	९८५७०६४७९८	
८	कृष्ण प्रसाद भुसाल	प्रा व धक सहायक	५ नं. वडा कार्यालय, उरामपोखरा	९८५६३०६१३	
९	हेम भुर्तेल	भेटेरीनरी	१ नं. वडा कार्यालय, बाच्छा	९८०६१४९०२१	
१०	अमृत शर्मा	कृ ष प्रा व धक	५ नं. वडा कार्यालय, उरामपोखरा	९८६७६२६२६४	
११	गणेश आले	कृ ष प्रा व धक	६ नं. वडा कार्यालय, शा लग्राम	९८४७७८३९४३	
१२	उत्तम परीयार	कार्यालय सहयोगी	१ नं. वडा कार्यालय, बाच्छा	९८४६४८६७९	
१३	तारा कुवँर	कार्यालय सहयोगी	२ नं. वडा कार्यालय, बर्राचौर	९८६७९२१६०८	
१४	टिका कु. भ राई	कार्यालय सहयोगी	३ नं. वडा कार्यालय, रानीपानी	९८०५२८२९५७	
१५	चन्द्रकान्त भुसाल	कार्यालय सहयोगी	४ नं. वडा कार्यालय, वहाकीठाँटी	९८४६७९१०२	

१६	यादव भुसाल	कार्यालय सहयोगी	५ नं. वडा कार्यालय, उरामपोखरा	९८५७६२१४६०	
१७	कर्ण बहादुर दर्जी	कार्यालय सहयोगी	६ नं. वडा कार्यालय, शा लग्राम	९८६२३९१२२९	

वहादी गाउँपा लका अन्तर्गतका स्वास्थ्य कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुको ववरण

क्र. सं.	नामथर	पद	कार्यालय	सम्पर्क फोन	कै फयत
१	आ शका श्रेष्ठ	प. हे. न.	वहादी गाउँपा लका	९८४७७५०२२६	करार
२	सन्धु हमाल	अ. न. मी.	वहादी गाउँपा लका	९८४३४६८०४५	रो मङ
३	खम ब. कोईराला	ज. स्वा. नि.	बाच्छा, स्वास्थ्य चौकी	९८५७६४३२२०	स्थायी
४	स वता श्रेष्ठ	स. अ. न. मी.	बाच्छा, स्वास्थ्य चौकी	९८४७६३४५०२	स्थायी
५	बबिता बिस्ट	अ. न. मी.	बाच्छा, स्वास्थ्य चौकी	९८१०५५१२४६	स्थायी
६	डल्लीराम पौडेल	अ. हे. व.	बाच्छा, स्वास्थ्य चौकी	९८४६८५५६७७	स्थायी
७	अस्टकुमारी चौलागाई न्यौपाने	अ. हे. व.	बाच्छा, स्वास्थ्य चौकी	९८६६८९७६९४	स्थायी
८	यममायाँ क्षेत्री	कार्यालय सहयोगी	बाच्छा, स्वास्थ्य चौकी	९८४३४६१६१०	करार
९	भुपेन्द्रनाथ पौडेल	स. अ. हे. व. अ.	बर्राचौर, स्वास्थ्य चौकी	९८५७६३०९७३	स्थायी
१०	को पला देवी शर्मा	स. अ. न. मी.	बर्राचौर, स्वास्थ्य चौकी	९८६७६१४०४४	स्थायी
११	सता नेपाली	अ. न. मी.	बर्राचौर, स्वास्थ्य चौकी	९८४७७९४९१७	स्थायी
१२	ववेक प्रसाद यादव	अ. हे. व.	बर्राचौर, स्वास्थ्य चौकी	९८२११९७९७७	स्थायी
१३	चन्दन कुमार बैठा	अ. हे. व.	बर्राचौर, स्वास्थ्य चौकी	९८०९२७०२७७	स्थायी
१४	रीता कुवँर	कार्यालय सहयोगी	बर्राचौर, स्वास्थ्य चौकी	९८४४३५०६९९	करार
१५	वमल शर्मा	स. अ. हे. व.	वहादी, स्वास्थ्य चौकी	९८४७७९४०१४	स्थायी
१६	रुक्मागत गरी	स. अ. हे. व.	वहादी, स्वास्थ्य चौकी	९८६७६२७३५१	स्थायी
१७	प्रमानन्ध गरी	अ. हे. व.	वहादी, स्वास्थ्य चौकी	९८०७९९३०९५	स्थायी
१८	क वता दोङ	अ. न. मी.	वहादी, स्वास्थ्य चौकी	९७४९४१६३०३	स्थायी
१९	जयन्ती जोशी	अ. न. मी.	वहादी, स्वास्थ्य चौकी	९८६५०५१७९४	स्थायी
२०	बिमा देवी पंगेनी	अ. न. मी.	वहादी, स्वास्थ्य चौकी	९८४६६०१८१३	करार
२१	ज्ञानेन्द्र प्रसाद भ राई	ल्याब अ सस्टेन्ट	वहादी स्वास्थ्य चौकी	९८४७६२१५०१	करार
२२	जनक पराजुली	कार्यालय सहयोगी	वहादी, स्वास्थ्य चौकी	९८४७७७९९४२	स्थायी
२३	विद्या कु. भ राई	स. अ. न. मी.	वहाकीठाँटी, स्वास्थ्य चौकी	९८६७६४४७९३	स्थायी
२४	लाल संह बुढाथोकी	हे. अ.	वहाकीठाँटी, स्वास्थ्य चौकी	९८४३०१०२३४	करार
२५	अरुण राय	अ. हे. व.	वहाकीठाँटी, स्वास्थ्य चौकी	९८२१२७९१३२	स्थायी
२६	र मता चौधरी	अ. हे. व.	वहाकीठाँटी, स्वास्थ्य चौकी	९८४३०६३४४५	स्थायी
२७	आकृति क्षेत्री	अ. न. मी		९८६७८४९२८८	स्थायी
२८	रीता पौडेल तिवारी	अ. न. मी.	वहाकीठाँटी, स्वास्थ्य चौकी	९८६९२०६१३३	करार
२९	वष्णु व. क.	ल्याब अ सस्टेन्ट	वहाकीठाँटी, स्वास्थ्य चौकी	९८१५१३७८८३	करार
३०	रोशनी कुमारी चौधरी	डार्करुम अ सस्टेन्ट	वहाकीठाँटी, स्वास्थ्य चौकी	९८४९५३२५७७	करार

३१	पूर्णकला न्यौपाने	कार्यालय सहयोगी	वहाकीठाँटी, स्वास्थ्य चौकी	९८०६११५२२६	करार
३२	गोफा भुसाल	स. अ. न. मी.	ठरामपोखरा, स्वास्थ्य चौकी	९८४६५५५७२०	स्थायी
३३	कशोर ठकुरी	हे. अ.	ठरामपोखरा, स्वास्थ्य चौकी	९८४६८१७८०४	करार
३४	भेष राज जोशी	अ. हे. व.	ठरामपोखरा, स्वास्थ्य चौकी	९८४०८६९१५३	स्थायी
३५	वनोद बटाला	अ. हे. व.	ठरामपोखरा, स्वास्थ्य चौकी	९८६१८६५५९४	स्थायी
३६	पुनम काफ्ले	अ. न. मी.	ठरामपोखरा, स्वास्थ्य चौकी	९८६६१४२५६१	स्थायी
३७	सुस्मा थापा	अ. न. मी.	ठरामपोखरा, स्वास्थ्य चौकी	९८१६१७६१२१	करार
३८	अन्जली क्षेत्री	अ. न. मी.	ठरामपोखरा, स्वास्थ्य चौकी	९८४०९२४४२४	
३९	शान्ति भुर्तेल भ राई	कार्यालय सहयोगी	ठरामपोखरा, स्वास्थ्य चौकी	९८४६५०४४२९	करार
४०	अन्जु भुसाल	अ. न. मी.	गेप्ताङ सामुदायीक स्वास्थ्य ईकाई	९८१९४०४१४४	करार
४१	बेली क्षेत्री	स. अ. न. मी.	शा लग्राम, स्वास्थ्य चौकी	९८४४७३४१२९	स्थायी
४२	मदन कुमार सोनी	हे. अ.	शा लग्राम, स्वास्थ्य चौकी	९८६०२१८४९७	करार
४३	बबिता कुमारी	अ. हे. व.	शा लग्राम, स्वास्थ्य चौकी	९८१९८०४६९७	स्थायी
४४	अ भजित चौधरी	अ. हे. व.	शा लग्राम, स्वास्थ्य चौकी	९८१६२९२२८०	स्थायी
४५	चन्द्रिका यादव	अ. न. मी.	शा लग्राम, स्वास्थ्य चौकी	९८२६७९३१२२	स्थायी
४६	टिकाराम भ राई	कार्यालय सहयोगी	शा लग्राम, स्वास्थ्य चौकी	९८६७६३८४५२	स्थायी
४७	स र्मला पौडेल	स्टाफ नर्स	वहादी कोरोना अस्पताल	९८६९५२९८६९	करार
४८	भावना नाथ योगी	क वराज	शा लग्राम आयुर्वेद औषधालय	९८६६२३६७२१	स्थायी
४९	वकास राना	कार्यालय सहयोगी	शा लग्राम आयुर्वेद औषधालय	९८४३४६८१८४	करार

३० वटा सामुदायिक वद्यालयहरुमा जम्मा शक्षक संख्या : २१४ जना